

Rešitev križanke „Pajac“

Vodoravno: 1. ris, 4. nov, 6. las, 8. siv, 10. nos, 12. lov, 13. las, 15. ves, 16. šiv, 17. Vič, 18. nov, 19. voz, 20. Ema, 21. Ave, 22. cna, 23. oča, 24. Ave, 25. ata, 26. gaj, 29. las, 31. kit, 33. rov, 35. nos, 37. lov, 38. Lida, 42. Ivan, 43. davk, 44. Anka, 45. os, 47. oral, 48. Sava, 49. la, 50. on, 52. ta, 53. oc, 54. ne.

Navpično: 2. in, 3. sol, 5. vas, 7. sin, 9. vol, 11. so, 13. lev, 14. as, 15. Vič, 16. šiv, 17. voz, 20. Eva, 21. Ana, 22. oče, 23. ova, 27. al, 28. jak, 30. sir, 32. ton, 34. vol, 36. so, 38. Lida, 39. Ivan, 40. davk, 41. Anka, 45. oral, 46. Sava, 47. os, 50. Oton, 51. Noni (Nino).

Od mnogih rešilcev so bili izžrebani: 1. Zobec Franc, učenec IV. razr. osn. šole v Ribnici, prejel je nogometno žogo; 2. Jegrišnik Silvestra, učenka IV. a razr. osn. šole v Celju, prejela je škatlo barv; 3. Bačnik Ivan, učenec IV. razr. pri Sv. Valburgi, pošta Smlednik, prejel je mladinsko knjigo.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj.

Zdravko Ocvirk:

Zdaj bo pomlad

*Od juga topel vetrič je zavel,
zdaj bo pomlad se kmalu nasmejala,
urtove, travnike s cveticami nastlala
in z dneva v dan bo ptičji zbor žgolel.*

*Ne bo več dolgo in bo prišel maj,
narava bo ogrnjena v zelenje,
vsem novo rast bo dahnilo življenje
in svet bo kakor izpremenjen v raj.*

*Le kdor je mlad, občutil bo lepoto,
ki jo pomlad bo srcem ponujala,
mladosti se bo vsa razkošno darovala,
hvaležnost bo plačilo za dobroto.*

Ina Slokanova:

Pri nas doma je hudo . . .

*Pri nas doma je hudo —
pri nas doma ni lepo
odkar so tovarno zaprli
in je atek brez dela.*

*Včasih je mamica pela
in atek se je smejal —
in ko je prišel iz tovarne
— ves sajast in truden —
se je dobrovoljno z nami igral.*

*Zdaj pa je vse drugače,
mamica samo plače
in atek molči.*

*Včasih nenadno stisne pesti
in zaškripa z zobmi —
in nas je tako strah . . .*

*Zdaj je naš brat — glad,
in naša sestra je beda,
ki vsa huda in bleda
domuje pri nas . . .*

Druugo jutro pa se je planina že ob prvem svitu zopet prebudila. Okoli koč je bilo vse živo, še preden je sonce vzšlo. Kravarice so molzle v ograjah, da se je toplo, spenjeno mleko v dolgih curkih vlivalo v velike žehtarje, pastirji so ga odnašali v mlekarno, kjer jih je že čakal sirar Vorenc, ki je jemal žehtar za žehtarjem iz rok prinašalca, zapisoval mleko za vsakega posameznega lastnika živine, pa ga nato zlival v velik kotel, ki je visel nad ognjiščem.

Lipe se je pogumno lotil svojega novega posla in se mu hitro privadil. Vsako jutro je gonil živino na pašo, zdaj na to, zdaj na ono stran, pa se potem vračal domov, da je pomagal Jozi pri njegovem drugem delu. Zvečer je vedno hodil po živino, ki se je čez dan ure in ure oddaljevala od doma, da si je visoko pod gorami iskala sočnejše paše. Včasih, zlasti okoli poldneva sta bila pastirja prosta. Joza se je takrat navadno zleknil kam v senco in zaspal. Lipe pa ni mogel spati. V teh urah odmora je hodil okoli, preiskoval neznane kraje in gore, sleherno stezo je spoznal v njih in za vsak grmiček in skalo je vedel.

*
*
*

Tako so potekali dnevi in tedni. Julij je minil in prišel je avgust. Takrat je pritisnila vročina, kakršne sam Joza še ni pomnil. Sonce je žgalo ter ožarevalo sive pečine, ki so izhlapevale nevidni ogenj, da je ozračje kar gorelo. Tedne že ni padlo kapljice dežja in mlake, koder so napajali živino, so se začele sušiti. Najprej so se posušile one na višji planini in morali so z živino bolj v dolino, čeprav so to pašo hranili za jesenski čas. Toda tudi spodnja mlaka je bila z vsakim dnevom manjša in končno se je še ta posušila.

Ko mrtva je plegala živina po ožganih pašnikih.

Nekega dne je ležal Lipe pod staro bukvijo in naslanjal komolce v mehek mah.

»Nehaj lenariti,« se mu je iznenada oglasil za hrbtom Joza. »Delo imam zate. Gori pod Bogatinom se pasejo Cepunove ovce. Vode že davno nimajo več, pa se nihče ne zmeni zanje. Rešiti jih morava in jih pripeljati v dolino, da jih napojiva. Tam zadaj za gozdom je še velik snežnik. Treba bo znositi sneg tu sem in ga stopiti, da bova vsaj včasih napojila živino. Druge pomoči ne vem.«

Lipe se ni obotavljal. Vzel je pest soli in se odpravil na pot. Po ozki strmi stezi se je dvigal više in više. Bilo je v prvih popoldanskih urah in sonce je žgalo, da mu je sapo jemalo. Pot mu je v curkih lil po obrazu. Počil se je in se oddahnil. Za hip se je ozrl proti sivemu

Bogatinu in nato so se mu oči izgubile na nebo. Prav tam nad goro se je zibal majhen bel oblaček. Lipe se je zasmeljal: »Le kod se je vzel? Če bi bil vsaj še enkrat večji. Potem bi človek upal, da bo morda le še kdaj deževalo«.

Nadaljeval je pot. V prsih mu je postajalo tesneje, jezik mu je lepel na nebu.

Bil je že prav pod vrhom. Iskal je čredo, pa je nikoder ni našel. »Sususu,« je klical, pa od nikoder se mu ni odzval glas. Preskakoval je skale in pečine in prišel prav na drugo stran pobočja.

Medtem se je nebo stemnilo. Težki oblaki so ga prepregli. »Nevihta bo«, si je govoril, »no, zdaj bo pa zares«. Prvi blisk je preklal nebo.

Preplezal je strmo skalo. Pred seboj je zagledal ozko zelenico in na njej ovčke, ki jih je tako iskal. O, koliko jih je bilo in kako ljubke so bile! Nekaj mehkega mu je spreletelo dušo. Kakor one so bile, ki jih je vsako leto postavljaj pred jaselce, samo večje seveda in žive.

Skočil je na zelenico in veselo zaklical: »Sususu«.

Vse je ostalo mirno. Ovce so ležale na zeleni trati ko mrtve, tesno stisnjene druga ob drugo. Obšel je zelenico. Ozka je bila in je padala v globok prepad, sredi nje pa se je dvigala ostra, strma čer.

Stopil je v sredo črede in začel božati živalce drugo za drugo.

»O, revice moje«, jim je govoril, »saj ste še žive. No, zdaj bo zopet vse dobro. Vse vas rešim, prav vse. V dolino vas spravim, pa če bi moral vsako posebej na ramí doli prenesti. In piti vam bom dal. Veste, tam doli je še velik snežnik, sneg vam bom topil, da se boste do mile volje napile.«

Ovčke so ga menda razumele. Počasi so se dvigale, zdaj ta, zdaj ona in mu prišle lizat roke.

Božal jih je in jim milo govoril, ko je v zraku votlo zagrmelo. Istočasno so se vsule prve vodne kaplje. V hipu so bile vse ovce pokonci. Vodnik, stari oven z zvoncem okoli vratu, se je postavil pred čredo in poželjivo vohal zrak. Oblizal si je z gobca prvo kapljo, ki mu je omočila smrček, in oči so se mu prečudno zasvetile.

Prvemu gromu je sledil drugi in bliski so prepregelí nebo od enega konca do drugega. Nenadoma se je vsula ploha, med njo pa je padala ko grah debela toča. Lipe se je zgrozil. Nevihta v gorah ga je zajela. Dostikrat je že slišal o njej, doživel pa jo je zdaj prvič. In to kar je doživel, je bilo pravo peklo. Bliski, dolgi in široki, so prepregelí nebesni svod, treski so udarjali ob pečine, strela se je lomila ob skalah, odmev je potrojil divje bobnenje, vmes pa je tolkla Lipeta težka toča. Preko obraza se mu je pocedila kaplja krvi, ostra toča mu je bila prebila kožo. Iskal je zavetja, da bi si zavaroval vsaj obraz. Toda okoli sebe je videl le preplašene ovce, ki so zbegane skakale sem in tja in kakor on iskale zavetišča. »Sveti Bog,« ga je mahoma presunilo, »kaj če zdrvé v prepad?«

Iskal je starega ovna vodnika, in ga klical, toda divje grmenje mu je glušilo glas. Stari oven je divjal pred njim naravnost proti robu planinice in vsa podivjana čreda za njim. »Sususu...«, je vpil Lipe iz vsega grla, pa zaman. Skočil je do vodnika in ga ujel za rogove že prav ob robu prepada. Odpeljal ga je nazaj na sredo zelenice.

Tedaj se je znova užgal blisk in šinil Lipetu prav mimo oči. Oven se je divji postavil na zadnje noge in se mu skušal iztrgati. Široko razkoračen ga je držal Lipe z vso močjo, pa je skoraj uvidel, da dolgo

ne bo vzdržal. »Salamensko močna je taka-le žival, če zbezlja«, si je govoril. »Ubil bi ga, če bi vedel, da rešim s tem ostale ovce.« Že je iskal, kam bi ga treščil ob pečino, da bi mu razbil glavo, ko mu je v hipu šinila druga misel v glavo. V žepu je imel močno vrvco. Izvlekel jo je in jo otvezel ovnu okoli vratu, sebi pa si jo je ovil okoli pasu. »Zdaj te imam, rogač divji«, je govoril ovnu, »zdaj le divjaj, ne boš mi več kos.«

Pa mu je zbesnela žival vendarle bila kos. Ko je znova treščilo, je oven poskočil, da je Lipetu spodnesel nogi in mu je zmanjkalo tal. In zdaj se je pričel ples, strašen in pošasten, ples divje živali z brezmočnim človekom sredi divjega plesa zbesnele narave. Oven je divjal preko ravnice in vlačil za seboj ubogega pastirja, že vsega krvavega, za njima pa so se zgrinjale zbegane ovce v živem klobčiču. Zdaj sem zdaj tja je šla divja gonja.

»Vsega je konec, o ti moj ljubi Bog, vse je izgubljeno,« je sklepal Lipe svoje življenje. Pa vseeno še ni odnehal in se je upiral z nogami ob tla ter iskal opore. Butnil je ob sklanato čer, zabliskalo se mu je pred očmi, toda zavesti ni izgubil. Z rokama je zagrabil in objel skalo. »Hvala Bogu, rešeni smo«, se mu je izvilo iz obupane duše. Oven je začutil sunek ter obstal. Za njim se je ustavila vsa čreda.

Ko klop se je držal Lipe čeri in je ni več izpustil. Oven se je še dalje poganjal kvišku, nategal vrv, toda Lipe čeri ni izpustil. Vrv ga je ostro rezala v pasu, on pa le ni odnehal. Moj Jezus, zdaj mora vzdržati, zdaj, ko mu je sam ljubi Bog poslal pomoč. Tesno je prilepil glavo ob čer, da bi si vsaj obraz zavaroval pred silovitimi udarci toče.

Še enkrat je treščilo z vso silo, prav nad glavo je čutil močen pretres in potem ni ničesar več videl ne slišal.

Ko se je zavedel, se je nevihta že zdvijala. Še je treskalo in grmelo, vendar že bolj v dalji, in toča je ponchala. Na zemljo je padal pohleven dež in jo napajal. Ovce so mirno ležale okoli Lipeta in srebele iz zemlje blagodejno mokroto. Poživljene so bile in nov blesk jim je odseval iz oči.

Stari oven je ležal prav ob njem še ves omamljen, ko ubit. Zraven pa je bila stegnjena ovca. Lipe se je sklonil nad njo, vsa je bila ožgana od bliska, videl je, da je mrtva. Strela je bila udarila vanjo. Njen puh je onesvestil Lipeta in omamil starega vodnika.

Ko se je proti večeru vračal Lipe ves premočen, razcapan in zbit z vrha na planino, je bil sam s seboj zadovoljen. »Zdaj sem okusil planine«, je razmišljal. »Sto zlomkov je v njih, vsi vragi plešejo na njih, pa vendar sem jim bil kos, jujuhuhu!«

Njegov vrisk je slišal Joza in mu veselo odjeknil.

»No, zares te je zdelalo«, ga je pozdravil, ko sta se znašla pri luži sredi pašnika. »Ampak ovce si vendarle rešil, seveda si jih, iz oči ti berem. Ej, nevihte v gorah, to ti je peklo! No, no, saj pravim, zares si fant od fare, da si vztrajal. Ampak, preveč si ne domišljaj na to. Kako pa je bilo s strahom, a? Te je bilo kaj strah?«

»Ne vem«, je Lipe trudno odgovoril, »nisem imel časa misliti na to. Ovce so me gonile sem in tja in res nisem imel časa misliti, če me je strah ali ne.«

Lipeta je hoja v goro in boj z naravo in razdivjanimi živalmi zdelala. Komaj se je privlekel do kočice, že se je spravil v posteljo. Mrzlica ga je tresla, rane so ga pekle in v glavi mu je šumelo. Jozu mu je skuhal čaja iz gorskih rastlin in odšel, da spravi živino v stajo in jo pomolze.

Lipe je zaspal. Sanjal je: sam je bil v koči in zvezan. Ni vedel, kdo ga je zvezal in zakaj. Potem se je priplazila skozi vrata senca, razločno jo je videl, bil je možki. Utrujen je sedel k mizi in si s komolcem podprl glavo. Lipe si je ogledal njegovo roko in je videl na spodnji lehti široko rano. Kri je v curkih tekla iz nje.

Mož je nekaj časa sedel, potem pa je vstal in se približal njegovi postelji. Odvezal mu je robec, s katerim si je bil Lipe popoldne zavezal

ranjeno roko. Vrnil se je nazaj k mizi in je začel z robcem sebi zavezovati roko. Stiskal in stiskal je roko, da bi ustavil kri, pa vselej, kadar je pritisnil na žilo, mu je nevidna sila spodnesla roko, ki je držala robec. Lipe je hotel vstati in zavezati možu rano. Toda trdne vezi so ga držale, da se ni mogel geniti. Ostro je gledal tujca, da bi ga spoznal, toda mož je imel obraz namazan s črnimi sajami.

Potem je tujec vstal, stopil k postelji, se nagnil nad Lipeta in mu šepnil: »Molči. Nikomur ne povej, da sem bil tu, drugače...«

Drugo jutro se je Lipe zbudil čil in zdrav. Rane ga niso več skelele, mrzlica je popustila in trudnost mu je izginila iz udov. Pretegnil se je na trdi postelji in ker je bilo še zelo zgodaj in je Joza še spal, je začel razmišljati o včerajšnjem dnevu. Ves boj gori na planini mu je bil zopet pred očmi. In potem se je domislil še nočnih sanj.

Čudne sanje so bile to in še zdaj se jih je živo spominjal. Pogledal je okoli sebe in v medlem somraku je opazil na mizi temne lise. Poskočil je kvišku in v trenutku je bil pri mizi. Jasno je zdaj videl, da so bile to kaplje krvi. Streslo ga je. Kdo bi bil skrivnostni tujec? In kaj je hotel v njihovi koči?

* * *

Lepi so bili večeri na planinah. Živina je že počivala v ograjah, planšarice so pomivale žehitarje, sirar Vorenc pa je sedel na pograd pred svojo kočo in igral harmoniko.

Lepo je igral Vorenc. Lipe ga je zavzet poslušal večer za večerom in nikoli se ni naveličal. Čepel je na pogradu poleg godca in mu gledal na prste, kako jih urno premika sem in tja. O, ko bi še on znal tako lepo igrati!

Sprva sta vedno sama tako sedela. Kmalu pa so se njima pridružile planšarice: Cila, Rešče in Franca. Joza je vedno zadnji prihajal h gruči. Včasih so dekleta naprosila Vorenca, da jim je zaigral kako poskočno in so se potem v plesu zavrtele po trati pred kočo. Tudi v petju so se poskušali. Lepe narodne pesmi so donele v tiho noč in vsem je bilo toplo pri srcu. To pestro veselost planinskih večerov je navadno zaključil stari Joza, ko jim je pripovedoval storije o krajih tu naokrog, še rajši pa so poslušali doživljaje iz njegove mladosti. Joza je znal lepo pripovedovati, veliko je vedel in veliko je bil doživel v svojem življenju.

Tistega večera, ko se je Lipe zbudil po onem čudnem nočnem obisku, so planšarice sedele pred Vorencovo kočo in poslušale harmoniko. Tedaj pa je Lipe nenadoma prisluhnil in rekel: »Voz.« Vsi so utihnili, Vorenc je prenehal igrati. Res, gori od ceste se je jasno slišalo škripanje voza. »Kdo neki še tako pozno sem gori vozi?« se je začudena vprašala planšarica Rešče. Oči vseh so se uprle na cesto, odkoder se je čedalje jasneje slišalo škripanje koles in sapa konja, ki je težko dihal. Prvi se je zasmeljal Vorenc: »Saj to je Starečev Martin s svojo mulo. Kaj neki še tako pozno išče tu gori?«

Res je bil Starečev Martin. Pripeljal je živila za kočo pri Sedmerih jezerih, katero je on zalagal. Zakesnil se je, toda ker je oskrbnica poslala pošto, da živila nujno rabi, ni mogel več odlašati in je moral na pot, čeprav se je že nočilo.

»Salamensko se vleče ta pot sem gori. Kakor bi sam zlomek zavijal svoj rep. Tistih ovinkov ni konca in jih ni«, je robantil Martin. »Nocoj ne morem več nazaj v dolino, spal bom tu!«

Planšarice so ga obstopile in ga spraševale, kaj je novega v dolini. Martin je odvezoval mulo pa jim pripovedoval: »Včeraj je poginila pri Remškovih stara mačka in pri Vračarju je imela podgana mlade«. Planšarice so se našobile in Cila je dejala: »Pa tebi so za kolesček možganov izrezali iz buče, da zdaj sam ne veš, kaj govoriš.«

Martin se ni zmenil za Cilo, ampak je spravil mulo v hlev, nato pa se je vrnil nazaj k družbi. Pljunil je predse in važno rekel: »Ne, zdaj pa prav zares in se nič norca ne delam. Gori pod Triglavom so obstrelili divjega lovca. Ravno s puško je meril na kozla, ko ga je zasačil gozdar Tomaž. Klical ga je, ker se pa mož ni hotel udati, je streljal nanj in ga obstrelil. Sledil ga je preko pečin, po skalah so se poznale krvave kaplje, vendar pa mu je ušel. Zdaj ga iščejo orožniki po vsem triglavskem pogorju in ne more jim uiti, ker je ranjen.«

Lipeta je ob tem pripovedovanju čudno pretreslo. Ozrl se je v Jozo, v istem času je pa tudi stari pastir njega pogledal.

»Kdo pa je?« je počasi vprašal Joza.

»Tega pa ne vedo,« je povedal Martin. »Mož je imel namazan obraz in Tomaž ga ni spoznal. Sprva so mislili, da je bil zopet Melkov, pa ni bil. Orožniki so ga dobili doma na polju in domači so povedali, da je ves tisti in prejšnji dan oral. Tudi vsi drugi, ki so na sumnji, so bili te dni doma in orožniki sami ne vedo, koga iščejo.«

»Mislim, da ga ne bodo našli«, je preudarno rekel Joza. »Triglavsko pogorje je že tako veliko, da se v njem človek lahko skrrije.«

»Če ga le rana ne bo pripeljala v bližino ljudi? Ali pa lakota? Orožniki menijo, da jim to pot ne bo ušel. Razen, če nima kakih zaveznikov v gorah, med pastirji, pa to skoraj ne more biti, ker je tujec in ne domačin.«

»Bog ve,« je zopet dodal Joza.

Obljubili so še Martinu, da bodo drugega dne pastirji in planšarice znosile brašno do jezera, ker se je Martin moral že za dne vrniti domov. Lipe se je ponudil, da bo sam vse znosil, toda planšarica Cila ga je takoj uščipnila: »Seve, ves zaslužek bi rad sam požrl. Pa ne bo nič. Vsakemu nekaj, tega mnenja sem jaz.«

Lipe ni ugovarjal. Sram ga je bilo grde obdolžitve, toda požrl je pikre besede. Poznal je Cilo, da rada jezljivo govori, v resnici pa je dobrega srca. Saj se je sama koj spočetka ponudila, da mu bo prala in tudi poslej je skrbela zanj ko mati.

Pozna noč je že bila, ko so šli spat. Ko sta bila Joza in Lipe sama v svoji koči, je Lipe povedal Jozi, kaj je videl ono noč napol v sanjah. »Zdaj vem, kdo je bil oni mož snoči«, je nazadnje dodal. Joza se je zadirčno obregnil vanj: »Prava reč, če veš. Mar ga misliš izdati? Nekaj judeževih grošev zdaj lahko zaslužiš, no, zares jih lahko zaslužiš. Jutri bodo gotovo orožniki tu na planini poizvedovali. Steci k njim in jim povej, kar si videl, nemara si še medaljo prislužiš.«

Lipeta so spekle trpke besede. »Saj nisem rekel, da ga mislim izdati«, je jezno odgovoril.

»Saj ga tudi ne smeš, ti že ne«, mu je mehkeje odgovoril Joza. »Ti že ne. Kdo drugi bi ga lahko, ti pa ne. Tega ne.«

Lipe se je začudil: »Zakaj ravno jaz ne? Ali ga poznate?«

»Poznam. Ampak tebi ne povem, kdo je bil. Nič ne sprašuj, nikoli ne boš tega zvedel od mene.«

Obmolknila sta. Toda Lipe še dolgo ni mogel zaspati. Ranjeni divji lovec in skrivnostno Jozino obnašanje mu ni šlo iz glave. Dolgo v noč je razmišljal o tem.

(Se nadaljuje.)

Mati božja v duplu

Vinska bratca Petriček in Štefan sta si bila prijatelja. Oba majhna, oba gostobesedna z velikimi brki in škornji do kolen. Petriček je bil doma iz Jesenovca, vasi, ki jo je Bog kakor za zabavo raztresel po ilovnatem pobočju pod grbasto goro. Štefan pa je bil izpod Klonice, samote, le malo v stran od Jesenovca.

Svoje dni — od tega je že precej dolgo — sta delala v trgu, kjer so zidali novo cerkev. Vsak večer sta se napila, vsako noč sta se pijana gugala domov, da sta se ob zori zopet vračala. In vsakokrat, naj je bila tema, ali naj je luna svetila, sta morala skozi Močila.

Močila? Pet minut poti, a zemlja je bila tam kakor od Boga prekleta in od čarovnic zakleta. Kdor je hodil tam skozi v poletju, ko je zemlja suha in trda, je našel kolovoz in grmovje kot povsod drugje. Ob pomladanskem in jesenskem deževju pa je bilo, kot da si je zemlja vrag naložil na pleča in jo z robidjem in grmovjem vred nosi v dolino. Danes je bila tam lepa, široka pot, jutri je zijala razpoka. Danes je rasla iz opoke jelša, ravna ko sveča, jutri je bila že na

tleh ko bobovo steblo. Nekoč pred leti je bila beračica Urša o mraku izginila iz Jesenovca, namenjena je bila v trg, a niso je več videli. Požrla jo je bila modra ilovica; le njeno naglavno ruto so našli v blatu. Pravijo, da je v jesenskih nočeh slišati iz zemlje stokanje duš. Nekatero noč letajo po bregu lučke. Uboge dušice zbirajo raztresene kosti.

Petriček in Štefan nista bila zajca, plašljivca, le tega ne. Slišala in videla sta divjo jago, še pomežiknila nista. Nekoč sta zagledala rajnega Žabnikarja prav pod velikim križem na prelazu; tam je čepel, stokal, v koleno pa mu je bila zasajena sekira; nista se ga bala. A vsakokrat, ko sta prišla do Močil, sta se pokrižala, se zgrabila pod pazduho in molčé merila pot. Ko sta prešla nevarno mesto, sta si od-dahnila in zapela pijansko pesem.

Neke jesenske noči pa sta bila prehudo pijana, nista se pokrižala ne se zgrabila pod pazduho, povrhu sta tulila grdo pesem. A jima je nenadoma zmanjkalo kolovoza, kot da jima ga je hudoba odnesla, zagazila sta v blato. Spodaj mehka zemlja, od neba je curljal dež.

Tapljala sta z rokami okoli sebe, a ni bilo veje ne skale, da bi se je oprijela. Jezus, Marija! Na mah sta pozabila grdo pijansko pesem, mraz jima je šel po hrbtu in hkrati vročina, vino jima je puhtelo iz glave. Postala sta trezna kot na pepelnično jutro.

»Bog, pomagaj, in sveta Mati božja!«

Klic v nebo, a ona vedno globlje v blato. Biló je kazno, da ju je vrag zgrabil za pete in ju vleče v pekel. Pogreznila sta se do mēč, že jima je zemlja rasla do kolena.

»Duše, ki se tod vicate, pomagajte nama«, je zavpil Petriček.

Štefan izpod Klonice je raje krel kot molil — kar je res, je res — a tedaj so mu molitve kar tako vrele iz grla.

»Sveta Marija, reši me«, je prosil, »na božjo pot bom poromal.«

»Tudi jaz. Svečo ti bom daroval.«

»Na tem mestu ti sezidam kapelico«, je stokal Štefan.

In glej, kolena so jima že izginila, ko se je Štefanu slednjič posrečilo, da je v temi našel vejo grma. Zgrabil je zanjo, težko je šlo, a šlo je — povlekel se je iz blata. Pomogel je tudi Petričku, svojemu prijatelju in vinskemu bratcu, tako sta bila oba rešena.

Šla sta na božjo pot k Materi na Sveto goro. Petriček je kupil svečo, najdaljšo, ki jo je našel, in jo je prižgal pred oltarjem. Štefan pa je samo molil in še to ne posebno goreče. Kapelice, ki jo je bil obljubil Materi božji, ni omenil niti z besedo.

Dnevi so tekli ko voda. Petriček in Štefan sta polagoma pozabila na tisto noč, pozabila na kapelico, zečela sta zopet piti.

Nekega deževnega večera, ko sta bila zopet pošteno vinjena, se je Štefan izpod Klonice nenadoma dvignil na pot.

Biló je videti, da nič več ne ukazuje samemu sebi, nekaj ga je gnalo in je šel v dežju in v temi.

Petriček je zlezel na seno, spal je do jutra, ko se Štefan ni več vrnil na delo. V Močilah so pobrali njegov klobuk, a o njem ni bilo niti sledu. Ljudje so mislili na nesrečo, a Petriček je vedel, kako je.

Pretekla so leta, Petriček je osivel. Med tem se je zgodilo neko čudo, ki ga je le redek opazil. Iz mehke zemlje v Močilah je bil pognal črn jesen, rasel ko konoplja, postal veliko drevo. Vsako drevesce se je tam že čez leto in dan upognilo in se posušilo, le jesen se ni premaknil, zelenel je od pomladi do jeseni. Ta in oni je sprva zavzet pogledal nanj, a nazadnje se mu nihče več ni čudil.

Ob neki poletni nevihti mu je strela odčehnila vrh. Iz rane je nastalo duplo. Vanj so se naselile divje čebele. Nekaj časa so gnezdile v njem, nato so odletele. Jesen je dorasel, širil je veje, zemlja je polzela mimo njega, a on je stal.

Z leti je bil Petriček pozabil na Štefana. Nekega dne je bil v trgu in se je v temni noči vračal domov. Bilo je suho vreme, pot trda, veter je šumel, v jesenu je stokalo. Petričku se je nenadoma zazdelo, da je to stokanje človeško. Obšla ga je groza, mrzel pot mu je oblil hrbet; bežal bi bil, a ga je ustavila pobožna želja, da bi pomagal nesrečni duši. Odkril se je in se je pokrižal: »Kdo si, duša, kaj mi hočeš?«

»Pomagaj mi«, se je oglasilo izpod jesena, iz črne zemlje.

Bil je Štefanov glas. Petričeku so vskali lasje na glavi, znova se je pokrival, da je vzdržal.

»S čim naj ti pomagam?«

»Postavi kapelico«, je stakalo iz zemlje.

»Kje naj jo postavim, da je zemlja ne odnese?«

Nekaj časa je bilo vse tiho, kot da uboga duša globoko razmišlja, nato se je zopet oglasilo: »V duplo postavi Mater božjo... v duplo jesena, ki mi je zrasel iz prsi in me tako teži... ojoj, ojoj, ojoj!«

In nato ni bilo več glasu iz zemlje.

Ne da bi bil Petriček komu povedal, kaj se je zgodilo — skrivnost je izdal šele na smrtni posetnji — je kupil na sejmu kipec Matere božje, oče dila duplo in ga postavil vanj. Tam je stala Mati božja. Ljudje niso vedeli, kdo jo je postavil in čemu. Hodili so mimo, se odkrivali in se križali pred njo. Imenovali so jo »Mati božja v duplu«.

Petriček je šel še nekatero noč tam mimo, a nikoli več ni slišal ne stokanja ne klicev. Štefana izpod Klonice ni več težila neizpolnjena obljuba... Jesen se je postaral, se začel sušiti, vzeli so mu kipec in ga prenesli v vas. Ko so požagali jesen, izkopali parobek, so našli pod njim napol strohnele, s koreninami prepletene Štefanove kosti.

Alojzij Novak:

Znaki Podmladkov

Morje, kdo bi te rad ne videl, kdo bi te rad ne spoznal! O tvojih lepotah govore debele knjige, o tebi beremo dan na dan slavospeve — kdo bi si ne želel spoznati tvoje lepote in veličine!

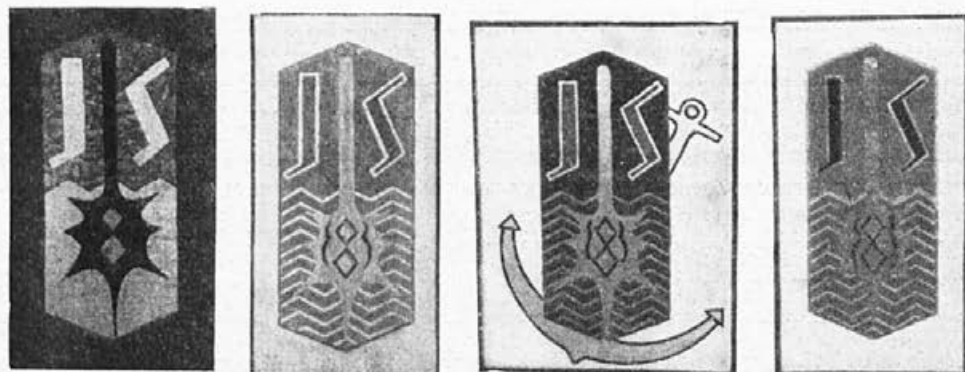
Pa se je pri nas ustanovilo društvo Jadranska straža, ki ima poleg drugih nalog tudi namen popeljati vsakega Jugoslovena vsaj enkrat tja k našemu sinjemu morju občudovat njegovo lepoto in veličastvo ter spoznati tudi važnost morja za našo ljubo domovino. Podmladki Jadranske straže vstajajo vsepovsod, kakor bi jih klicala sama čarovnija — pa jih ustanavlja le naše srce, naša domovinska ljubezen in razum, ki hrepeni po mogočnosti in veličini domovine.

Seveda pa še ni vse, če smo člani Podmladka J. S. in plačujemo malenkostni mesečni prispevek, tudi delati moramo zanj pri raznih prireditvah, igrah in akademijah, kjer vsak po svoji moči prispeva k blagostanju društva, ki da vse kar ima le vam in za vas. V vsaki šoli bi moral biti vsaj en kotichek v šolski sobi ali na hodniku posvečen in prirejen za Podmladek Jadranske straže. V tem prostoru bi se zbirali spomini na naše morje, razne slike, oklici, priporočila, izrezki iz časopisov, z eno besedo vse, kar zadeva Podmladkarje. Tak kotichek mora biti pa tudi res lep — saj je to oltarček, v katerem imamo spravljeno vse tisto, po čemer hrepeni naše domoljubno srce. Za kotichek potrebujemo razne okrase in napise, ki bodo gotovo najpomembnejši in najdragocenejši, če jih boste naredili vi sami, kot dokaz vaše ljubezni do Jadranske straže in njenih ciljev.

Tudi pri raznih prireditvah so potrebni okraski in napisi, ki naj še druge ljudi opozore in seznanijo s cilji našega društva. Prelepi društveni znak, ki je tako pomemben, je gotovo v prvi vrsti najuporabnejši okrasek pri vseh prireditvah. In kdo drugi naj ga napravi kot vi, saj se v šoli učite ročnih del, katere ravno v takih primerih praktično uporabite. Znaki, katere rabimo pri takih prilikah, se napravijo na različni način in na različno snov in sicer na papir, les, steklo in blago. Na naši sliki vidite nekaj takih izdelkov. Za prvo delo moramo izbrati kajpada tisti način, ki se nam bo gotovo najbolj posrečil in bomo imeli veselje ž njim.

Na risarski papir si najprej narišemo natančno znak. Zgoraj jasno nebo, na katerem sta začetnici našega društva J. S. — spodaj zeleno morje z valovi — v sredi pa buzdovan kraljeviča Marka. Slika je na obe strani enaka — simetrična — zato zadostuje, če zrišete lepo le eno stran, drugo pa prenesete (kopirate) če ne drugače, kar na šipi pri oknu. Risba ne sme biti premajhna, ker bi potem ne bila dovolj vidna — mi jih delamo 10 cm široke in 23 cm visoke. Lahko so pa tudi večje, posebno če je prostor, kjer bo visel tak znak prav velik. Ko je risba točno dovršena, izrežete iz modrega papirja tako velik kos, kakor je veliko na risbi nebo prav do najnižjih valov. Barvasti papir namažite s škrobovim lepom in ga pritrdite na risarski ali kak drug močnejši papir. Prav pripravní so sivi ali črni papirji, ker pridejo

barve na njih še bolj do veljave. Sliko nalepimo vsaj 4 do 6 cm od roba in nikdar čisto ob rob podlage. Ko ste prilepili modri papir, odrežemo temno zeleni papir z zgornjimi valovi in ga enako kakor modrega, prilepimo na spodnji prostor. Zgornji deli valov gredo res čez modri papir, pa to se nič ne pozna. Izrežemo še črki in buzdovan ter jih prilepimo na določena mesta. Paziti morate, da prilepljeni papir ne dela gub in mehurjev ter leži gladko na podlagi. S škarjami, še bolje z nožem si narežemo 2 do 3 mm široke trakove iz belega, rdečega, svetlozelenega in rjavega papirja ter z njimi obrobimo črki belo, rob znaka rdeče, vrhove valov svetlo zeleno, z rjavimi pa označimo notranje dele buzdovana. S tem je podoba gotova in če ste delali količkaj skrbno, je tako imenitno lepa, da ste kar veseli (na sliki leva podoba). Z nalepljanjem imate manj dela, kakor s slikanjem in barve so bolj žive in enakomerne.

V temnejših prostorih posebno pozimi take slike, kakršno smo pravkar napravili, ne učinkujejo dovolj močno. Za take primere pa raje uporabljajmo transparente t. j. take slike, ki so izrezane in podložene s tankim barvastim papirjem (svilenim). Transparent postavimo tako, da je na njem močna svetloba na pr. sonce, električna luč, sveče itd. Ker je slika izrezana in prevlečena s tankim barvastim papirjem, so vsi izrezani deli dobro vidni in lepi. Pri raznih slovesnostih razsvetlimo okna in jih okrasimo s transparentnimi slikami in napisi, pri obhodih spremljajo pevce, godbo in druge ljudi z lampijoni, na večernih prireditvah, posebno pozimi, ko je dan kratek, razsvetlimo dohode in prostore z lampijoni z izrezanimi slikami in napisi. Kakor vidite so transparenti res zelo uporabljivi in zato se pogovorimo še o njih, da jih boste znali ob dani priliki tudi sami napraviti (na sliki desna podoba).

(Se nadaljuje.)

Fr. Ločniškar:

Pesem o mornarju

*Šel iskat mornar
v daljni svet je sreče,
vrgel ga vihar
v morje je kipeče.*

*Komaj na obal
rodno se je rešil,
srečen tam ostal —
dom ga je utešil.*

*Skromni domek moj,
dedov zapuščina,
zdaj pod krov me tvoj
— vrgla je tujina...*

Ludvik Zorzut:

Mariborski mali harmonikarji

Je lepa Štajerska,
je lepo mesto Maribor,
a v njem najlepši je harmonikarjev zbor!

Sveti Miklavž je prinesel Bogici »eno veliko reč, ki se da vleč.« Kako hlastno jo je Bogica zgrabila z obema rokama, da je »ta velika reč« zazijala v meh in zagodla. Joj! Pa ko se je zaprla, je žalostno zacvilila. Ata je rekel: »Vidiš, Bogica, to je harmonika!« Bogica je ponovila: »To je harmonika!«

Božiček je vse to videl in slišal, pa si je rekel: Kaj bi Bogica sama! Še dečku damo harmoniku. In ko je šel skozi Maribor, jo je položil pod božično drevesce Čedu Ravnikovemu. Eno lepo harmoniko je položil. In bili sta dve harmoniki in Bogica in Čedo sta postala harmonikarja.

Na otroški olimpijadi (26. 6. 1932.) v mariborskem mestnem parku sta že nastopila pred radovednim občinstvom. Kaj pa to? Harmonikarski duet? Zadržtela so srčeca malih poslušalcev, ki so strmeli v mlade godce. O, ko bi tudi mi tako igrali! Njih starši pa so se spogledali in so menili: Kaj, ko bi tudi naši začeli!

Gospa Zora Ravnikova je ujela te zvedave poglede in vse te skrite željice. Pa ji v bistroumno glavo šine srečna misel: Bogici in Čedu bomo dali še dva, tri tovariše — in potem še več, deset, dvajset, cel zbor, da, cel zbor mladih harmonikarjev! Juhe! Kdo je ta gospa Zora? Sportna gospa je, načelnica, ki zbira okrog sebe mariborsko deco v okrilju sportnega kluba, ki se tudi imenuje »Maribor«. In glejte! Devet godcev že ima in ž njimi se predstavi Mariborčanom pri otroškem rajanju (6. 3. 1933) v veliki Unionski dvorani. Mariborčani ploskajo. Prva zmaga! Naprej! Vrabček je začivkal na strehi, sklical je vrabčke, pa jih je že cela jata. Harmonikar je nategnil harmoniko, izzval je harmonikarja; pa jih je že cel zbor. V vsaki mariborski ulici že hrešči harmonika. Zbor dvajsetih dečkov in deklic, 5 do 10 letnih. Dvajset »umetnikov!« Njih mamice in ateki pomagajo načelnici, ki ima z njimi polno glavo brig. Namen zбора je gojiti slovensko in slovansko narodno pesem, jo vsaditi že zgodaj v mlade dušice, vcepiti narodni ponos in zavest, da iz nepokvarjenih srčec vzplamti prava, čista domovinska ljubezen. Da ne bodo samo po duhu in po srcu eni, naredili so si enotno nošo, najpristnejšo narodno, gorenjsko, da so tako enaki tudi na zunaj. Pripravljeni so: Kaj zdaj? Hajdmo na turnejo! S seboj poneseemo našo pesem, pesem Pohorja, Podravja, Slovenskih goric, sloves Maribora. Z nami je gospa Zora, učitelj, z nami je korajža in ponos in z nami so harmonike! Hajdmo na turnejo!

Tako so rekli in sklenili.

Na Bled! V posebnem vagonu so se pripeljali. Pozdravljen Bled!

V prekipevajočem veselju, okinčani z rožami so obšli blejsko jezero. Regiment po cesti gre. Mali harmonikarji gredó. Vse povsod jih ustavljajo. Odlični gostje, domači in tuji jih pozdravljajo, občudujejo, jim ploskajo. Naši so udarjali, uckali, peli... Živio harmonikarji! Živio Maribor!

Prvi koncert je bil posvečen kraljevski družini, naši narodni dinastiji (6. 8. 1933). Pod pokroviteljstvom našega najmlajšega kraljeviča

Andreja je zbor igral na blejskem dvoru v Suvoboru na vrtu v prisotnosti Nj. Vel. kraljice Marije, prestolonaslednika Petra in obeh kraljevičev Tomislava in Andreja. Da ste jih videli! Pa saj jih vidite na sliki, kako so se postavili pred kraljičo in kraljeviči! Vzklikali so jim, a njih visokemu pokrovitelju kraljeviču Andreju so poklonili najdražjo svetinjo zбора: umetniško izdelano harmoniko, na kateri so izrezana vsa njih imena. Po koncertu pa so bili kraljevsko pogoščeni. O, ti lepi blejski spomini!

Doma v Mariboru so se svojim pokazali tam poleti v tistem času, ko ima Maribor svoje razstave, zabave, semenj, kratko rečeno, ko ima svoj »Mariborski teden«. Na Rotovškem trgu so nastopili zvečer na prostem in izvajali blejski spored. Potem jih je poklicala Rogaška Slatina. Srbski in hrvatski gostje so jih objeli v elitni dvorani. Častitljive gospe so jih ganjene božale in ljubile. V septembru (l. 1933.) pa jih je že povabil Zagreb v goste. V največji kinodvorani so predvajali štiri koncerte ob navdušenju veselih in zadovoljnih Zagrebčanov, ki so jih obsipavali s cvetjem in bonboni. Živio harmonikarji! Živio Maribor! Zmagoslavni in z lavorikami ovenčani so se mali harmonikarji vrnili domov v Maribor, kjer so za malo časa odložili svoje instrumente in jih zamenjali s knjigami. Vendar še vedno dobijo toliko prostega časa, da hodijo v svoje tečaje. Zbor ima že tri oddelke in 50 harmonikarjev! Edinstven je ta zbor v državi, če ne na svetu!

Zagrebski listi so napisali: Slovenci so iznajdljivi, najprej so iznašli Trboveljske slavčke, sedaj pa še male harmonikarje!

Prvi vodja jim je bil g. Vilko Šušteršič, meščanski učitelj, ki je gotovo moral vložiti veliko muje in truda v ta novonastali zbor.

Sedanji vodja zбора je g. Schweiger Viktor, profesor glasbe, ki zna na preprost in dovteten način podajati harmonikarsko umetnost, da otroci z lahkoto dojemajo note, melodijo in da ne igrajo samo na posluš in spomin, marveč na pisane note. Pa da niso »virtuozci! Koliko pesmi že znajo, še sami ne vedo!

Uboge harmonike! Precej so shujšale, eno ali drugo že prijema hripa. Ali naši muzikalični mojstri jih popravijo, osnažijo, namažejo, uglasijo in potem zopet in zopet pritiskajo svoje ljubljenske na srce, da vam pojó, pojó:

Mi smo harmonikarji mali,
mi fantje smo od fare,
vam bomo zaigrali
te nove in te stare.

Kam bi spet šli? V Ljubljano, v Beograd? O, mi pridemo k vam vsem, da nas spoznate in mi vas.

Na svidenje!

BRDAVS

JE PRIŠEL DO

OB

. BILA JE RAVNO

VELIKA

. V VSEH

SO UTIHNILE

IN SO

SE SPET OGLASILI

. LJUDJE SO HODILI V

GLEDAT

IN PET: „

JE VSTAL.“

JE SIJALO

ŽE GORKO. Z

JE PIHAL VETRIČ. NA

SO SE ZIBALI

. NA

SO SE NAPENJALA

NA

SE JE KADILO. OB

SO

SEKALI

ALI

. VSE

SO BILE POLNE

IN

. MED NJIMI SO HODILI NEKI

IN NOSILI

VELIKE

. NA TEH

JE BILO

DA MORAJO VSI

IN

IN

IN

ZVEČER

V

. TAM SE BOSTA

DVA NAJMOČNEJŠA

CELEGA

. „JOJ!“

JE REKEL

. „ZAKAJ

NIMAM ! "ŽALOSTEN JE ŠEL PO IN PRIŠEL K
. TAM JE BIL DOLG . OB TEM
 SO BILE PRIVEZANE IN Z MOČNIMI
 ALI Z VERIGAMI. TAM JE BIL TUDI VELIK . NEKI
 JE VLEKEL ZA . RAD BI BIL POVLEKEL
 IZ NA . PA NI MOGEL JE BIL PRE-
 TEŽAK. JE DAL V IN SE . „KAJ GLEDAŠ
 KAKOR TELIČEK!“ JE ZAGODRNJAL . „PA TI IZVLECI
, ČE MOREŠ!“ JE ODGOVORIL: „PA BOM!“
 ZAVIHAL JE ROKAVE, PLJUNIL V IN ZGRABIL ZA
. V HIPU JE BIL NA . OBSTAL JE
 Z ODPRTIMI . „TI SI PA PRAVI MARTIN !“ JE
 DEJAL IN DAL 5 DINARJEV. VESELO JE
 IN ZAVRISKAL: JUHUJUH! ZDAJ PA GREM V GLE-
 DAT , KI STA NAJMOČNEJŠA NA !“

(Se nadaljuje.)

Prebujenje

Sivo vrbo,
staro, škrbo,
mucke so prerile,
veje so preplezale,
s srebrom jih pokrile.
Dasi tiho so prišle,
Vesno so zbudile.

Trume mehkih mačic,
brez ušes, brez tačic,

Vesno so zbudile.

Vesna vstane,
oči si mane;
soncu ukazuje,
naj še rožice zbudi.
Z njimi naj posuje
golo trato in polje.
Naj se vse raduje!

Pisan cvet pri cvetu
naj cvete na svetu,
naj se vse raduje!

Črni dren
je najmanj len,
prvi se obleče.
Gole veje, trnjeve,
so zdaj vse cveteče

A pod njimi vse povprek
oživi duhteče.

Teloh in trobentica,
zvonček in vijolica
ožive duhteče.

A po vejah,
živih mejah,
ptički se podijo,
glasno se prerekajo,
ženkam govorijo:
„Hitro v gnezdo! Že je čas:
Ptičke naj valijo!“

Škorec in penica,
vrabec in sinica,
ptičke vse valijo.

Sivi zajček
pisan jajček
ptičici podari,
naj le zopet žvrgoli,
v gnezdu se ne kviri.
Pa mu ptička govori:
„Skušaš me? Nikari!
Jajček nesi teti Mici,
da ga speče v potici
Skušaj me nikari!“

Medvedek Marcek

(Dalje)

Lisičke so zlezele k njemu in ga gladile s tačkami.

»Ubožček!« ga je tolažila Malka, »kje pa si se naučil tako vrteti?«

»Pri ciganih«, je povedal Marcek.

Tedaj je prilezel iz razpoke najpogumnejši izmed možičkov in je v imenu vseh dejal medvedku:

»Mi smo zelo veseli, da imamo takega gosta, ki se zna tako vrteti«. Potem se je priklonil in še dodal: »Jaz sem palček Dolgograd in to so moji bratci,« je pokazal z drobno roko na razpoke, kjer so se priklonili vsi po vrsti. Čez nekaj časa so prilezli iz razpok in se postavili v krog pa zapeli:

»Pozdravljen medved Marcek,
Pozdravljene lisičke Zvitorepe!
Mi smo palčki Godrnjavčki,
naš glavar je palček Dolgograd.«

Kakor so bili majhni, so bili njihovi glasovi dokaj možati. Puzljivo jih je poslušal Marcek in je bil kar vesel. Že se jim je hotel zahvaliti pa so zdajci prinesli na nosilnicah gospo Golobrado.

»To je gospa Golobrada,« jo je predstavil palček Dolgograd, »zna imenitno kuhati in nam je sploh za kratek čas.«

Potem so jih povabili s seboj in jih vodili po votlini dalje in dalje, dokler niso prišli v veliko, prostorno jamo. Ob stenah so visele iz srebrnih niti stkanе zavese, za njimi pa je sedelo še sto in sto dolgogradskih možičkov. Tam so imeli svoje delavnice: tu so šivali, tam kovali, eni so vezali lonce in drugi spleтали vrvi. Še šivilje so imeli — to je bil živzav! Ene so vrtele majhne stroje, druge so likale in tretje ubadale šivanke. Med njimi je sedela na vzvišenem prostoru šivilja Iglovita in nadzirala delo.

Presenečeni so se ozirali po svetlih delavnicah — lisičkam so še posebno ugajale šivilje, Markcu pa kovači, tisti črni možički, ki so tako spretno udarjali: Pik pok, pika pok ...

»Ti pa znajo!« je rekel pa pogledal na konec svojega smrčka, kjer mu je bingljaj tisti železni obroč, ki so mu ga bili hudobni ljudje pritrčili v nosnice. Obrnil se je k palčku Dolgogradu.

»Poglej,« mu je nastavil železni obroč, »ti imaš delavnice, kovače in krojače, snemi mi to stvar, boli me.«

In so brž pritekli od vseh strani dolgogradski možje in se postavili pred kosmatina. Gledali so kvišku na železni obroč in ugibali, kako bi ga sneli. Potem so razumnejši povabili Markca v delavnice. Tam so kovači obstopili Markca, gledali v železno stvar in časih na medvedkov gobček, iz katerega so se tu in tam pokazali beli zobje, in zmajevali z glavo.

»To bo težka stvar!« je dejal eden.

Pa se je preril skozi gručo sam mojster Vsezna in poizkušal na obroču to in ono stvar.

»Ali vas kaj boli?« je spoštljivo vprašal kosmatina in pričel piliti obroč.

»Nič,« je odvrnil Marcec z nizkim glasom in se obliznil.

Potem sta prinesla dva od stene veliko stvar, dve pedi je bila dolga in ostre zobe je imela. Prijeli so jo, jo vtaknili skozi obroč in vlekli zdaj sem, zdaj tja, da je odmevalo daleč po votlini: žiga, žaga, žiga, žaga... In je bila delavnica kmalu polna dolgogradskih možičkov, pa so se pri napornem delu menjavali. Lisičke so stale ob strani in so utrujenim brisale s tačkami pot raz čelo.

(Se nadaljuje.)

Joža Herfort:

Vrni mi svobodo

Jug je zavel čez zasnežene poljane, ivje, tisto kristalno čisto, dihu se vera in zime podobno, se je oletelo; potoki, v led okovani, so zažuboreli. Tedaj se je jetniku za železno mrežo stožilo po svobodi. Noči, polne juga in šumenja so božale njegovo pernato obleko. Velike, temne oči so se sanjavo zazrle v brezkončne dalje; tiho je sedel na leseni prečki, sklonil glavo kot zatopljen v globoke, otožne misli. To je bil ptič, katerega pesem, votla, globoka, pa tožeča obenem, je polnila gluhost noči, se mešala med šumenje valov reke in juga, med ihtenje drevja, ki je vilo svoje veje v naraščajočem vetru. To je bil ptič iz daljnih krajev, katerega oči so sanjale o divjinah Urala, o kavkaških stepah in o pesmi Kozakov. V silnem obupu domotožja se je pognal v mrežo, mehke peroti so udarile ob žice, da so rahlo zazvene; pa spet se je umiril in žalostno sedel v mračni ječi na leseni prečki.

Velika sova je to bila; še enkrat večja kot naša lesna, perje je bilo za spoznanje bolj sivo, kljun rumen in rep daljši. To je bila kozača, katero je mraz in veter s severa prisilil, da je zapustila rodna uralska pogorja in šla prosit gostoljubja daleč na jug. Toda, tudi tu je prekrila vso naravo snežna odeja z deviškimi plaščem zime. Narava, trda mati, ji ni nudila dovolj živeža, zatekla se je k največji zveri, k človeku! ta pa ji je vzel svobodo in zaslužnil ptiča, katerega domovina so bili mračni lesovi Urala. Kazaško pesem je zamenjala s kriki veselih, pijanih ljudi, njen dom je bila mračna kletka. Tam so bile razpete žice, onkraj njih je bila svoboda. In vsak večer, ko je prinašal človek krmo, ga je pogledala s svojimi temnimi, globokimi očmi, otožno, vprašujoče. Eno samo vprašanje je bil njen pogled: zakaj si mi vzel svobodo? Potem so prišle noči, polne juga in hrepenenja po rodni zemlji; tedaj si čul med pesmijo vetra, ki je pel okrog voglov pustno serenado, otožne glasove, krikom podobne. Sužnja ptica je terjala od človeka svobodo.

Prišle so noči polne miline, juga in bližnje pomladi. Noči, za sužnje polne neutešenega hrepenenja. Noč za nočjo je klicala, vedno pogosteje plahutala s svojimi mehкими perotmi; vedno pogosteje preizkušala s svojimi kremplji mrežo, katera jo je neusmiljeno obdajala in ji mejičila ozek prostor.

Dan za dnem je postajala otožnejša, hrepenenje v drobnem telesu je postajalo od dne do dne večje. Prišla je ona usodna noč, ko je dež rahlo rosil izpod večnosivega neba. Z obupno silo se je ptič pogнал v mrežo, z obupno divjo silo trgal železne spone, katere so ga vezale in s kruto silo ločile od svobode. Obupen poskus, — žica je visoko zazvenela in počila, za njo druga in tretja. Telo je zadrgetalo v slutnji svobode, nejasen, pretrgan krik — svoboda. Mehke peroti so zaplavale v vlažnem ozračju. Svoboda, obširna, brezmejna, je obkrožala ubogega ptiča.

In jug je topleje zavel, z rahlo nežnostjo božal veje, ki so se prigibale v vetru in šumele v pomladni sreči.

Ječa, ozka, tesna, je bila prazna; ptič, ki je sanjal o uralski divjini in kazaški pesmi je bil prost. Poslej so bile noči tihe; ni bilo več tistih zateglih krikov po svobodi, le veter je okoli voglov pel pustno serenado.

Cvetko Kristan:

Naša mladina tam preko velike luže...

»tamkaj v Ameriki, tamkaj v Vestfaliji
so nam izginili — več ne doseže jih
naše oko...« —

(O. Župančič: Duma)

Kakšna je mladina naših rojakov, izseljencev na oni strani Atlantskega Oceana? Naši rojaki so šli preko Oceana večinoma z željo, da si hitro priborijo nekaj tisočev dolarjev, s katerimi si bodo ustanovili doma obrt, ali kupili oz. izboljšali kmetijo in tako v stari domovini zaživel novo in boljše življenje, ki bi ga brez prihrankov iz ameriških rudnikov, tovarov, plavžev itd. ne mogli živeti. Nekaj jih je bilo tako uspešnih, da so po nekaj letih življenja prišli domov in se tu naselili. Večina pa je ostala v Ameriki in si to deželo prevzela za svojo drugo, dosmrtno domovino; morda so si našli tam svoje družice, morda jim je novi svet bolj ugajal kakor domovina, morda pa niso uspeli s svojimi cilji, niso si mogli nahraniti sredstev za novo življenje doma — pač ostali so v Ameriki in tam žive.

Marsikateri kmečki fant je šel po nekaj letih po nevesto domov, marsikateri jo je poklical iz domovine, mnogi so si našli življenjske tovarišice v rojakinjah — izseljenkah, mnogi tudi v izseljenkah drugih narodov ali celo domačinkah. V Ameriki so začeli novo slovensko življenje in blagoslov tega življenja so bili otroci — ameriška slovenska mladina.

Ta slovenska mladina, rojena v Ameriki, je naše sedanje vprašanje. Če vzamemo narodno je to mladina, ki zna slovenski od doma, če sta obadva roditelja Jugoslovana, če morda že nista pozabila slovenščine, če se je morda ne sramujeta, kajti »Bohunka«

in »Hunkyji« — kakor so navadno imenovali v Ameriki naše rojake — tudi niso vedno ostali brez posledic. In ta naša mladina — po rodu in jeziku slovenska oz. jugoslovenska — živi med tujim svetom. Morda je v okolici še kaj naših rojakov, saj živijo ponekod v kolonijah, večinoma pa je izročena tujim vplivom, tujemu okolju — kar pa vse skupaj ne vpliva ugodno na razvoj. Šole, one osnovne, srednje itd. kakor jih Američani že pač imenujejo, so angleške — na ohranitev našega rodu torej ne vpliva preveč stvari.

Če vzamemo stvar iz socialnega, družabnega vidika: starši vseh teh naših otrok v Ameriki so ljudje, ki si morajo z delom svojih rok pridobivati vsakdanji kruh. Večinoma so to tovarniški delavci, delavci po plavžih, gozdovih in rudnikih, morda nekaj kmetovalcev (farमारjev), obrtnikov ali svobodnih poklicev, vendar — v celoti ljudje, ki nimajo preveč časa skrbeti za narodnostni razvoj svojih otrok, kajti skrb za življenjski obstoj je nujnejša. Poleg tega vpliva na razvoj teh otrok tudi ameriški vrvez, ameriško sebično, individualistično usmerjeno življenje (torej življenje, kjer se gleda predvsem na zmožnost in probojnost posameznika), — kar vse spet ne koristi narodnostnemu vprašanju.

In zaradi tega se je bati, da bo ta mladina v nekaj desetletjih povsem prilagodena in duševno strnjena z novo, drugo svojo domovino, tako da bo za nas povsem izgubljena in da bo tudi na jugoslovansko domovino povsem pozabila.

Pribiti pa je treba, da rojaki na vse to ne gledajo ravnodušno. Ameriški rojaki, precej skrbijo za svoj obstoj. Njihovo kulturno delo, je usmerjeno za tem, njihovo časopisje, ki ni ravno neznatno, saj imajo naši rojaki 16 listov, od tega 5 dnevnikov oz. listov, ki izhajajo petkrat na teden, 5 tednikov, 1 štirinajstdnevnik, 5 mesečnikov, tudi njihove knjige niso redke, njih koledarji so razširjeni in vse to vzbuja zavest k poreklu. Imajo tudi slovenske šole: tako v Chicagu, Ill. slovensko mladinsko šolo društva Pioneer št. 559 Slovenske narodne podporne jednote, dalje mladinsko šolo v Clevelandu, O. v Slovenskem domu na Holmes aveniji, kamor pohaja 150 slovenskih otrok itd.

In mladina sama? Ta se pa že združuje v angleški govoreča društva slovenskih društev v Ameriki, ta občuje večinoma angleški med seboj, in marsikateri deček ali deklica slovenskih staršev se šele v starejših letih privadi slovenskemu materinskemu ali očetovskemu jeziku.

Močan pomočnik slovenske mladine v USA je pa tudi še list, ki ga izdaja za ameriško slovensko mladino največja podporna organizacija ameriških Slovencev, Slovenska narodna podporna jednota v Chicagu, Ill. Ta list je mesečnik z imenom »Mladinski list«. Na 32 straneh prihaja v 8000 izvodih v hiše naših rojakov, in 16 strani prinaša slovenskega štiva, 16 strani pa angleškega: za one, ki slovenski še ne znajo in se morda šele slovenski uče. List je prav dobro urejevan in služi v popolno korist naše izseljenske mladine. Urednika sta mu znana naša slovenska rojaka in kulturna delavca tam preko, pisatelj Ivan Molek in urednik Louis Beniger. Glavni sotrudniki so pa: Katka Zupančičeva, belokrajinska rojakinja, učiteljica na slovenski narodni šoli v Chicagu, ki poje naši mladini ljubke pesemce, v katerih dramih njih zavest do delavstva in človečanstva. Dalje delavka Anna P. Krasna, doma iz Vipavske doline, ki doživlja kot žena rudarja ameriški svet z resnične strani in poje o tem naši mladini. Ivan Jontez, publicist, doma iz Cerkelj pri Kranju, stanujoč v Clevelandu, O., piše življenjsko-resnične povestice in igrice, katere pa prispeva tudi Katka Zupančičeva. Poleg tega najdemo tudi še celo vrsto sotrudnikov iz stare domovine, zlasti Mileta Klopčiča, Otona Župančiča, Frana Levstika in mnogo drugih. V angleškem delu omenjam posrečene pesmi rojakinje Mary Juggove, ki dobro pesni angleški. Prispevki so pač taki, kakršne potrebuje naša ameriška mladina. Borba za vsakdanji

kruh jo čaka, to borbo svojih staršev že doživljajo in od nje trpe, zaradi tega najdete v vseh prispevkih močno socialno vsebino, ki kaže delavca — stvaritelja vsega bogastva na svetu in delavca, ki kljub temu nima ničesar, razen dveh pridnih rok in kopice skrbi in pomanjkanja. V angleškem delu je mnogo sestavkov o slovenski in jugoslovenski domovini, o naših običajih, naših prijateljih itd. In vse to se opaža tudi v kotičku tako v slovenskem kakor v angleškem delu. Tudi mladina piše večinoma o bojih svojih staršev, o njih brezposelnosti, o veselju, da je očka spet dobil delo, o stvarkah in izprtjih: pač o tem, kar mladina v tej zdaj nesrečni Ameriki vsak dan doživlja... Ta »Mladinski list« dviga zavest naše mladine, dviga ji glavo, dviga pogum v kruti in hudi življenjski borbi. Morda tega vi, naša mladina, ne razumete tako dobro, toda v Ameriki je zlasti dandanes boj za življenje še mnogo hujši in mnogo krutejši kakor pa pri nas. Morda ga bo razumela mladina iz Trbovelj in rudarskih revirjev?!

*„Sin tvoj zaril se je živ pod zemljo — v Ameriki koplje,
v rovu še zarja poljan mu mračne misli obseva,
sin njegov več ne bo jih poznal, ne sanjal o njih.“*

„Kje, domovina si?

*Ali po plavžih si, ali po rudnikih?
Tu? Preko mórja? In ni ti mejá“*

(O. Župančič: Duma)

Naša posebna skrb bodi, da te naše ljudi tam preko prekvapi misel, da so sinovi zemlje, lepe zemlje, ki jih je rodila, da so sinovi zemlje, ki jih ni mogla prehraniti in jih je dala v rejo naprej — da pa so sinovi poštenega slovenskega ljudstva. To pošteno slovensko ljudstvo, navajeno dela in spoštuječe to delo — naj to spoštovanje do dela obdrži in ohrani tudi tam preko; naj ostane v jedru zdravo in možato kakor ga je dala naprej rodna gruda — in pošten in možat bo tudi rod, ki mu bo sledil. Ta rod bo moral doživeti čase, ko bo dobro vsem. In tedaj tudi našim ljudem ne bo treba v tolikšni meri hoditi v tujino, če pa pojdejo, jih bomo pa prepuščali z mirnejšim srcem z doma. Takrat bodo tudi tam preko vedeli, da

„sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš“

(O. Župančič)

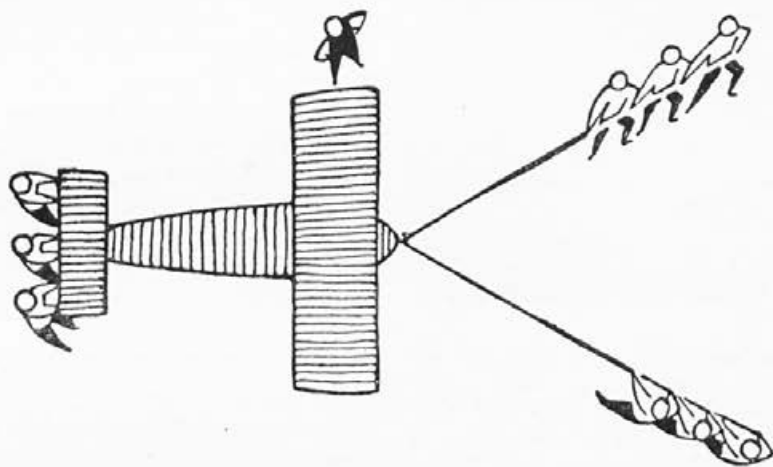
Mi pa pošljamo naši ameriški mladini svoje bratske pozdrave s poročilom, da naj ohranijo vse znake značajnega in poštenega slovenskega ljudstva in naj se bodočnosti ne boje.

Število Jugoslovenov po krvi

V Jugoslaviji živi	12,200.000	v ostalih evropskih državah	
v Italiji	602.000	(izseljenci)	128.000
v Grčiji	300.000	v državah Severne Amerike . .	722.000
v Avstriji	172.000	v državah Južne Amerike . .	135.000
na Ogrskem	120.000	v Avstraliji	10.000
v Rumuniji	61.000	v Novi Zelandiji	3.000
v Albaniji	10.000	v Afriki	2.000
		Skupno	14,465.000

Jadrarno letalo

Leteti po zraku kakor ptica pod nebom. To je bil sen človeštva že v davnih časih. Človeški duh je tako dolgo razglabljal, dokler se ta sen ni uresničil. Dandanes že letamo po zraku čez doline in gorovja in čez daljna morja kakor najvztrajnejše ptice. Človek je izumil peruti in vzletel pod nebo. V začetku je šlo težko in nerodno, marsikdo je svojo drznost plačal z življenjem. Ali z vsakim dnem bolj se je umetni ptič izpopolnjeval. Le to je hudo, da si ne more vsakdo privoščiti umetnega ptiča. Je še predrag. Razen trupa, peruti in reparmila potrebuje še stroj, ki naj nadomesti ptičjo telesno moč.

Pa so nekateri navdušeni letalci opazovali ptičji let in spoznali, da ptič mnogokrat sploh ne rabi telesne moči. Izrabljajoč veter se ziblje v zraku z razpetimi perutmi in ne enkrat ne zamahne. Mislil si je opazovalec: »Kar zna ptič, zakaj bi se tega jaz ne naučil? Ptič se ziblje v zraku, njegove peruti mirujejo, pa se vendar dviga in pada, kroži sem, kroži tja, pade pa ne. Zakaj bi še jaz ne poizkusil letati brez stroja?«

In tako je nastalo jadrarno letalo. To je ptič navdušene mladine. Kako izgleda, kako se z njim ravna? Oglejmo si to novost.

Pred nami je visok grič. Vzpnemmo se nanj. Že smo na vrhu kakih 300 m visoko. Pred nami so poslopja, v katerih se hranijo jadrarna letala. Podobna so velikim lopam. Te lope za letala se imenujejo hangarji.

Prišli smo pravočasno. Iz največje lope vleče nekaj mož letalo na prosto. Hitimo k njemu, ker bi radi pri startu (začetek vzleta) bili poleg. Iz družbe mladih mož se izloči eden. To je pilot, ki bo vzletel in vodil letalo. Z dolgimi koraki hodi okrog letala in pregleduje, če je vse v redu. Mi pa si ogledujemo prečudno letalo. Nima propelerja, je brez motorja, manjkajo mu kolesa in še celo prostor manjka, ki je pri motornih letalih določen za pilota. Vse počiva na eni sami sanici.

Vse je v redu. Pilot zajaše desko nad sanico. Njegovi tovariši povlečejo letalo na rob griča. Eden izmed mož pričvrsti dolgo

vrv na kavelj, ki je pritrjen na sanico. Opazimo, da je vrv iz gumija, ki se razteza. To je vzletna ali startna vrv. Je precej debela, vsaj 2 cm v premeru. Dolga je dvakrat po 25 m. Vsak konec vrvi zgrabi po troje mož. Trije možje pa se postavijo h krmilu zadaj in ga drže. Ob enem krilu stoji vodja vzleta in ukazuje. On postavlja letalo v ravnotežje, drugače bi se nagibalo na desno ali levo, ker stoji na eni sami sanici. Sedaj je letalo pripravljeno za start. Pilot zavpije: »Nategnite!« Šestero mož, ki drže za elastično vrv, steče naprej. Vrv se nateguje in napanja. Ali letalo se ne gane, ker ga drži troje mož za rep. Komaj drže, z vso silo se upirajo z nogami ob zemljo. Vrv pa se še napanja, kajti možje spredaj še vedno tečejo naprej. Sedaj je dolga vrv napeta kot struna. »Vzlet!« zavpije tedaj pilot. Takoj izpuste trije možje zadaj. V tem hipu zdrči

letalo po tleh naprej, kamor ga vlečejo vrvi. Vidimo, kako povleče pilot za višinsko krmilo. Letalo se v hipu dvigne in odleti nad glavami mož, ki so vlekli za vrvi. Vrv se skrči in pade po kratkem času iz kavlja na tla.

Brez šuma in ropota se letalo vzpenja in leti naprej. Veter je ugoden. Piha iz doline navzgor. Tako dobiva letalo veter, ki ga dviga više — više.

V višini nad nami pa je drugačen veter, kajti opazili smo, da se letalo visoko v zraku obrne in da leta v nasprotni smeri. Čudovito je, koliko časa se pilot vzdrži v zraku brez stroja. Neprestano kroži. Ko se spušča proti zemlji, že ga spet zgrabi veter, ki piha iz doline in spet se dvigne v višave. Cele ure bi se lahko pilot tako igral v zraku. Ali na griču ga čakajo tovariši, ki bi tudi radi vzleteli. Naravna krmilo navzdol in v lepem letu se približuje griču. Tovariši mu tečejo naproti in zgrabijo za krila in rep, ko zdrči sanica po zemlji. Vodja stisne pilotu roko in mu čestita. Mi pa tečemo bliže, da si letalo bolje ogledamo. Ogrodje je iz lesa. Na njem pa je napeto platno, kakršnega rabijo za jadra na jadrnicah. Pilotov sedež je kaj preprost: deska nad sanico, to je vse. Nad sedežem je dvižno krmilo, ki ga pilot uravnava z roko, pod sedežem pa so stranska krmila, ki jih pilot z nogami opravlja, ako hoče na desno ali levo. Pred pilotom je samo še barometer, ki mu kaže višino, v kateri plava. Še bi gledali in gledali, ali moramo od letala proč, kajti drug pilot se pripravlja za vzlet.

Za tovariša v smrt

Nikjer se tako ne žrtvuje tovariš za tovariša kot med rudarji. Morda jih neprestana nevarnost, v kateri kopljejo, dela plemenite. Vsakdo ve: Sam moram biti plemenit, ako hočem, da bodo tudi drugi proti meni plemeniti. Pomagati moram tovarišu v nesreči, da bo tudi on meni pomagal.

Ves svet je pred kratkim pretresla vest o junaškem delu mladega rudarja, ki je za ceno svojega življenja rešil skupino svojih tovarišev v nekem premogokopu na Angleškem.

Bilo je sredi noči, ko je izbruhnil v nekem delu podzemskega rova ogenj, ki se je širil z bliskovito naglico. Ker je stroj za dovajanje zraka dovajal mnogo kisika, se je ogenj širil s silno brzino.

V strojnici je bil tedaj 19-letni rudar John Gillis. Dim je udaril najprej v strojnico in ga opozoril, da se je nekaj zgodilo. Gillis je planil k najbližjemu telefonu ter oznanil po rovu, da gori. Potem je stekel naprej, da bi odkril ognjišče požara. Kmalu je ugotovil, da gori hodnik, iz katerega se cepi na vse strani več rofov. V nekem delu teh rofov pa je bilo na delu več rudarjev.

Nesreča je hotela, da so bili nesrečniki brez telefonske zveze s strojnico. Zato je Gillis napel vse sile in dirjal, da bi jih obvestil o požaru. Spotoma je vpil na vse grlo. Od nikoder glasu!

Ker se ni nihče odzval, mu ni preostalo drugega, kakor da je tekel osebno k ogroženim rudarjem. Zavihal si je kvišku jopič in si pomaknil klobuk globoko na obraz. »Ogenj, ogenj! Bežite ven!« se je glasil njegov svarilni klic, ki je slednjič dosegel rudarje, katerim je bil namenjen. Tekli so klicu nasproti in našli Gillisa nezavestnega na tleh. Dva rudarja sta ga dvignila in odnesla iz rova. Obleka je bila vsa sežgana in je odpadala v capah.

Ko so rudarji prišli iz svojega rova, jim je udaril v obraz sajast dim. Dihali so težko, toda s pogumom so vendarle prišli na prosto. Nikoli pa se ne bi bili

rešili, da jih ne bi bil Gillis osebno opozoril, kaj se zgodi, če nemudoma ne zapuste podzemlja.

Johna Gillisa so odpeljali v bolnišnico, kjer je že površna preiskava dognala, da ima hude opekline po vsem životu. Čevlji so mu na podplatih pregoreli. Bilo je očito, da je tekel Gillis skozi ogenj in žerjavico. V bolnišnici se je Gillis ovestil. Njegovo prvo vprašanje je bilo tedaj: »Ali so rešeni?« Ko so mu pritrtili, je globoko vzdihnil: »Bilo je strašno, vse okrog mene je gorelo, da nisem mogel odpreti oči. Tekel sem in padal, in bolečine, ki sem jih čutil na hrbtu, so me opozarjale, da gori na meni obleka. Zavedal sem se tudi, da bi bilo vse izgubljeno, če bi okleval. Bilo je strašno!«

Po tej izjavi je mladi junak umrl.

Dr. B. Magajna:

Nekoliko o davici

Naš mladi rod, ki se danes tolikokrat z veseljem igra v prirodi, ne ve, kako hudi časi so bili za otroke že v tisti dobi, ko so bile njihove babice otroci. Takrat so leto za letom obiskovale deco bolezn, ki so pokosile po vaseh celo vrsto otrok — da dostikrat ni bilo hiše, v kateri bi ne ležal vsaj po eden mrliček — po nekaterih hišah pa so ležali kar po dva, trije mrtvi na odru poleg jokajočih mater. Ena izmed najhujših teh bolezn je bila davica. Kadar se je izvedelo: Davica je v vasi, tedaj so poskrile matere otroke doma in s strahom pričakovale, ali bo morilka napadla tudi njihove ljubljence. Včasih je ta bolezen razsajala s polno močjo in kosila skoraj vse vprek, drugič se je pojavila v milejši obliki, kakor da bi hotela počivati, pa je zopet izbruhnila z vso strahoto. V današnjih dneh pa ne zveni besedica davica več tako strašno kot nekoč, čeprav še ni izginila.

Davico povzroča bacil, o katerem ste gotovo čitali v knjigi Lovci na mikrobo. Naseli se običajno v grlu, v nosu in v sapniku. Lahko pa seveda tudi v očeh, v ušesih in drugod po telesu. Toda najpogostejša je davica v grlu. Ne zbole pa vsi, ki so

se našli davice na težjih pojavih te bolezni. Mnogo otrok je od prirode zavarovano proti nji s protistrupi, ki jih imajo kar sami v krvi. Da, nekateri otroci celo lahko prenašajo bacile, ne da bi sami vedeli, da jih imajo, na druge — drugi pa potem zbole, zlasti če so drugače oslabele. Dostikrat pa zgube bacili v bacilonosih svojo moč in niso več posebno nevarni. Najhujše pa je, če imajo otroci istočasno z davico tudi ošpice, kajti tedaj postane davica lahko zelo nevarna. Bolezni ne zapazimo takoj, ampak dva do osem dni potem, ko so se bacili naselili v telo. Če telo ni bilo proti njim odporno, se začno težji pojavi. Otrok dobi vročino, ki se vleče nekaj časa v skakajoči ali pa v ravni črti med 38° in 40°. Na običajno nabreklih mandljih, na malem jezičku, v nosu in drugod po ustni duplini zapazimo belosivkaste mrene, ki jih je mogoče s kakim predmetom odtrgati. Hrano otrok težko požira. Če pa se naseli davica globlje v sapnik, tedaj postane otrok hripav, kašlja z visokim skoraj lajajočim glasom in če so nabrekline prevelike, tedaj se začne dušiti in je mogoče, da se zaduši, če ni pomoči. Davica pa lahko pokvari tudi srčne mišice in srce prestane včasih radi tega delovati. Tudi ledvice se včasih vnamejo radi davice in da so težave še hujše, se pojavi še vnetje useš, mrtvilo udov i. t. d.

Odkar sta Emil Roux in Emil Behring znašla protistrup proti davici, je ta morilka že malo ukročena. S protistrupom, ki ga cepimo v telo, preprečujemo nalezanje, ali pa, če je bolezen že v telesu, jo dostikrat z njim uničimo ali pa zelo umilimo njene nevarnosti. Poleg tega spravimo otroka v samotno sobo ali bolnišnico, da se ne bi od njega širila davica na druge in razkužimo predmete v kraj, v katerem je bival. Določen je tudi poseben način prehrane za bolnega otroka — ne sme se preveč siliti z mlekom, ampak mu dajemo lahko hrano: nudlje, riž, citronski sok. Različne pojave bolezn zdravijo z različnimi zdravili. Če se grlo zamaši, dovajamo zrak v pljuča s posebno cevjo ali pa prerežemo sapnik pod jabolkom, vtaknemo cevko nanj in tako dovajamo v pljuča zrak. Na vsak način je

treba k tej bolezni vedno poklicati zdravnika ali pa poslati otroka v bolnico. Ako pride otrok pravočasno v zdravniško oskrbo, je le še malo verjetnosti, da bi ga ugrabila smrt. Nekateri trde, da je bacil davice v zadnjem času oslabil in da morajo biti posebni vremenski, klimatični pojavi in posebna dojemljivost otrok zato, da dobi bacil svojo polno morilno moč — vendar pa je prav gotovo, da je vedno takojšnja izolacija (osamitev) bolnega otroka in takojšnje zdravljenje, zlasti s cepivom, glavni vzrok, da se ta bolezen ne pojavlja več v toliki množini in v tako težkih podobah kot včasih.

Opazuj in poizkusi

(Miroslav Zor.)

Marec — april.

1. Oglej si cvetoči lapuh ob jarku. Kakšen cvetni košek ima? Ali so že listi tudi zrastle? Lapuhov čaj je zdravilen. Vprašaj starše in sosede zoper katere bolezni se uporablja. 2. V kakšnem redu zacveto: lopatica, petelinček (čevljevci), jetrnik, pomladanski žefran, močvirski tulipan, podlesna vetrnica in kalužnica? 3. Izkoplji koreniko ozir. podzemsko steblo zvončka, žefrana ter vetrnice in jih primerjaj (čebulica, gomolj, korenika). 4. Opazuj cvetenje pred ozeleznitvijo (nagnoj, brest, topola, vrba). 5. Kdaj si videl prvo podlesno vetrnico? Zapiši si to in pripiši pozneje, kdaj si videl zadnjo (v maju!). 6. Opazuj, kdaj se odpro prvi smolnati luskolisti na popkih divjega kostanja. Koliko časa poteče do popolnega razvitja listov? Opazuj tačas tudi vreme. 7. Poišči na travnikih liste jesenskega podleska. 8. Ob rekah in potokih, jezerih in močvirjih se ustavljajo razne rase in močvirske ptice ob selitvi proti severu. Katere opaziš in koliko? Kaj delajo, koliko časa so pri nas? 9. Kdaj si opazil prvega škrjanca v zraku? 10. Pazi, kdaj vidiš prve lastovke in zaslišiš prvič kukavico. 11. Ob sončnih dnevih poglej ob vznočje starih lip. Tam opazuj pisane listne stenice. 12. V vodi že lahko vidiš vodne hrošče (plovce) in ličinke kačjih pastirjev. Kakšne so in kako žive? 13. Na vrtnih gredicah opazuj majhne črne in zelenkaste krešiče ter zemeljske bolhe.

14. Opazuj, kako cepijo sadno drevje. 15. Na sadnem drevju odreži goseničja gnezda, jih deni v insektarij ter opazuj razvoj gosenic. Ne pozabi jim polagati večkrat svežih vejic za hrano.

Kako gojiš gosenice (metulje)?

Kadar najdeš jajčeca metuljeva, si zapomni rastlino, na kateri si jih našel. Ta služi namreč gosenicam za hrano. Jajčeca deni v majhno epruveto, katero na odprti stranji zaveži z organtinom (tilom), da ima zrak do jajčec dostop. Dokler hranilna rastlina ne ozeleni, imej jajčeca na hladnem, da ti gosenice prekmalu ne izlezejo. Ko pa se prično odpirati popki, polagaj epruveto na sonce. Kakor hitro izleze prva gosenica, vtakni v epruveto mladiko z odprtimi popki ali z nežnimi lističi. S to vejico prenesi male goseničice v večji kozarec (za vlaganje sadja), ki mora biti tudi zaprt z organtinom. Ko so gosenice nekliko večje, jih predeni v insektarij t. j. v omarico ali zabojček, ki ima mesto lesenih sten organitaste ali iz goste kovinaste mrežice. Gosenice morajo imeti vedno dovolj zraka, svetlobe in sveže hrane. Ne polagaj nikdar od rose ali dežja mokre hrane in pazi na to, da bodo rastlinski listi zdravi in brez zajedalcev.

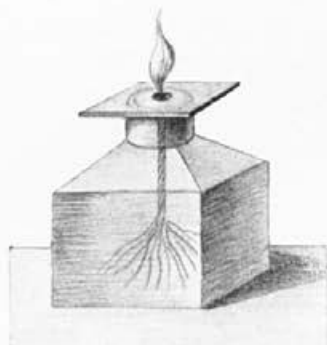
Mnogo gosenic se zabubi v zemlji. Takim moraš nastaviti, kadar dorastejo, v insektarij zabojček zemlje. Bube prijemaj čim manj, sicer poginejo ali pa se iz njih izlezli metulji ne bodo pravilno razvili. — Kar ne veš, vprašaj učitelja, za »Naš rodu« pa opiši, kako si vzgojil metulje.

Milijoni kač za čevlje

Čevlji iz kačje kože so v zadnjem času zelo v modi. Zato so pobili že nad deset milijonov kač. V britski Indiji je na delu 3000 mož, ki pobijajo kače, v Braziliji in v nizozemski Indiji pa 2000, in nad 1000 v Indo-Kini. Pred nekaj meseci so pripeljali samo v London kake štiri milijone kačjih kož na devetnajstih ladjah. Samo na Angleškem prodajo letno nad štirideset milijonov čevljev iz kačje kože.

(Nadaljevanje.)

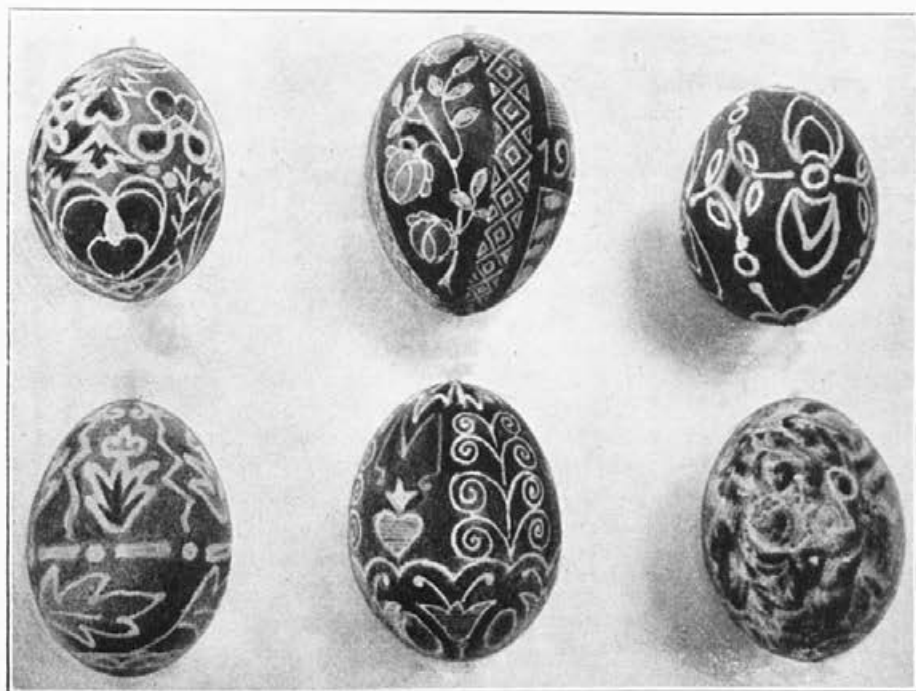
Ce hočete imeti na piruhu le bele črte in rdečo podlago, izvlečite vse okraske z voskom in dajte kuhati jajce v rdečo barvo, kjer se vosk odtaja in ostane vse,

kar ste prevlekli, belo. V slučaju, da kra- site že skuhanu ali pa izpihano jajce, pa vosk lahko tudi obrišete s krpo, katero ogrevate. Pisanice, katere hočete imeti v več barvah, prevlečete in barvate tako,

kakor sem opisal pri belokranjskih piru- hih, torej najprej prevlečete, kar bo ostalo belo, denete v rdečo barvo, prevlečete kar bo rdeče, in denete v čebulo ali modri les. Za barvanje rabimo anilinske barve, ki jih prodajajo nalašč za piruhe, pa tudi tuši so dobri — samo dragi.

Mesto sveče, ki gori s sajastim pla- menom, je bolje, če imamo špiritno sve- tiljko, ki si jo tudi sami lahko napravite (sl. 2). Vzemite kako nizko steklenico, ki ima široko dno (steklenice od tinte, tuša), iz pločevine si pa izrežite kvadrat, ki je malo večji kakor vrat steklenice. V sredi kvadrata prebijte z debelejším žebljem ali koncem pile luknjo in skozi njo potegnite steno, ki si ga lahko spletete iz pavole (bombaža, volne). Ploščico postavite na vrat tako, da je izbiti rob luknje navzgor. V steklenico nalijte do polovice špirta in ko prižgete, bo gorel plamenček prav mirno in lepo.

Tudi na lesu se dajo na podoben način nanesti okraski, o čemer se bomo pa pomenili pozneje enkrat.

V nekaterih južnih krajih naše države pa barvajo piruhe na prav lahek način. Ti piruhi so prav lepi (glej 6. vzorec na sliki), ker izgledajo prav pisano. Kuhano jajce namažemo najprej z gumijem, klejem ali kakim drugim lepivom — navadne vodene barvice pa omehčamo s kapljico sode, in sicer izberemo rdečo, modro, zeleno in rjavo barvo. Konca dveh ali treh prstov desne roke vtaknemo enega v rdečo, drugega v modro barvo, isto tako pomočimo palec in kazalec levice, prvega v zeleno, drugega v rjavo omehčano barvo. S temi nabarvanimi prsti primemo jajce (vseeno je, če je lepivo na njem že suho ali ne) ter ga vrtimo sem in tja med prsti, ki pišejo vsak s svojo barvo lise in zavoje po njem (lahko pomočimo prste tudi v druge barve). Ko se nam zdi piruh dovolj pisan in pokrit z barvo, ga varno položimo na papir in počakamo, da se posuši ter ga nato malo natremo z mastjo. Te vrste barvanja piruhov ne bo delalo nikomur preglavice — pa bo vendar le

nekaj lepšega in boljšega kakor, če jajca barvate s tistimi neokusnimi papirji, s katerimi preplavljajo tujci našo banovino.

Želim vsem veliko uspeha in če kdo česa ne razume, naj se oglasi. Zdravo!

Al. Novak.

Odgovori:

Jožetu G. v Lj. O lutkah in lutkovnem gledališču bi bila zelo dolga razprava, ki bi vzela preveč prostora N.R. Sicer je pa to temeljito obdelano v koledarju Vodnikove družbe za leto 1931. in pa v dijaškem listu »Razori« in sicer v št. 4. in 5., leta 1932./33. in v 4. in 5. številki letošnjega šolskega leta.

Jožetu Z. v Lj. V današnji številki je tudi odgovor na tvoje vprašanje. Delaj z voskom in peresom.

Petru Z. v Lj. Na že pobarvanem piruhu lahko s konico nožka izpraskaš bele črte — delo je pa zamudno, zato delaj rajši z voskom.

Karel P. v Lj. Pomenila se bova ustno.

Prt s prtiči

Ob posebnih rodbinskih praznikih kakor so godovi, rojstni dnevi, pa tudi ob nekaterih cerkvenih, n. pr. ob žegnanju, Veliki noči, božiču, pripravi mama kaj posebno dobrega za pod zob.

Pa ne samo to! Tudi miza je tedaj vse drugače pripravljena. Posoda je najlepša kar je premore hiša, enako pribor, še celo šopek rož je sredi mize. Vse to pa ne bi napravljalo zaželjenega vtiska, da ni čez mizo pregrnjen lep prt.

Da pomaga našim mladim bravkam tudi tu iz zadrege, prinaša »Naš rod« prav lično izvezen prt, ki bi vašim mamicam ob raznih prilikah prav dobro služil.

Ne samo v meščanski hiši, tudi v kmetški, bo tak prt dobrodošel. Res, da je ni čez belo javorjevo mizo, vendar se hoče tudi kmetska gospodinja časih postaviti. Tedaj bo mizo pregrnila, zlasti če streže obisku.

Najuporabnejše blago za prt je platno, ki je lepo, močno in perilno. Velikost naj se ravna po velikosti mize. Toliko naj bo večji, da sega okrog in okrog kakih 20 do 25 cm čez rob.

Prt na sliki je kvadrat. Dolžina ene stranice je 1½ m. Ako pa ima miza, za katero je namenjen, obliko pravokotnika, tedaj moramo dati tudi prtju pravokotno obliko.

Platno naj ima debele in gladke nitke, ki so počez in po dolgem enako debele. Kupimo ga toliko več, kot zneso rob, v našem primeru je to 10 cm.

Velikost prtičev je različna, zato bo treba množino blaga v vsakem poedinem slučaju posebej izračunati.

Prte lahko krasimo na različne načine. Na sliki vidite, da je okrašen z narodno vezeno bordurico, vogali pa so bogato izve-

zeni. Zelo lepi so, če so vezeni le po sredi, na vogalih in robu pa le malo ali celo nič.

Za okrasitev so uporabni skoro vsi narodni vzorci, ki jih prinašajo naši mesečni ženski listi, na katere so naročene vaše mamicice. Mnogovrstno izbiro nudi tudi Sličeva zbirka narodnih vezenin.

Pomudimo se še pri prtu na sliki. Delo se vrsti tako-le:

Odmerimo kakih 12 — 13 cm od spodnjega roba proti sredji na vseh 4 stranicah in zaznamujemo sredino z barvano nitko. V sredini stranice (12 cm od roba) prične mo vesti borduro in sicer sredo motiva na sredo blaga.

Vezemo na obe strani do vogala, nato še vogal. Zelo pazljivo moramo šteti, sicer se nam bordura pravilno ne izide.

Način vezenja je sledeč: Za osnovo vzamemo 4 nitke počez in po dolgem in vezemo tako, da izpolnimo obliko s pokončnimi ubodi, lahko v vrstah, po 4 nitke v

višino, lahko pa tudi tako, da so pokončne nitke tako dolge, kot je visoka oblika motiva. Drugi način gre hitreje izpod rok.

Vse oblike so obrobljene s črno prejco, kar lepoto vezenine zelo povzdigne.

Prejca mora biti perilna, najbolj se rabi prejca DMC.

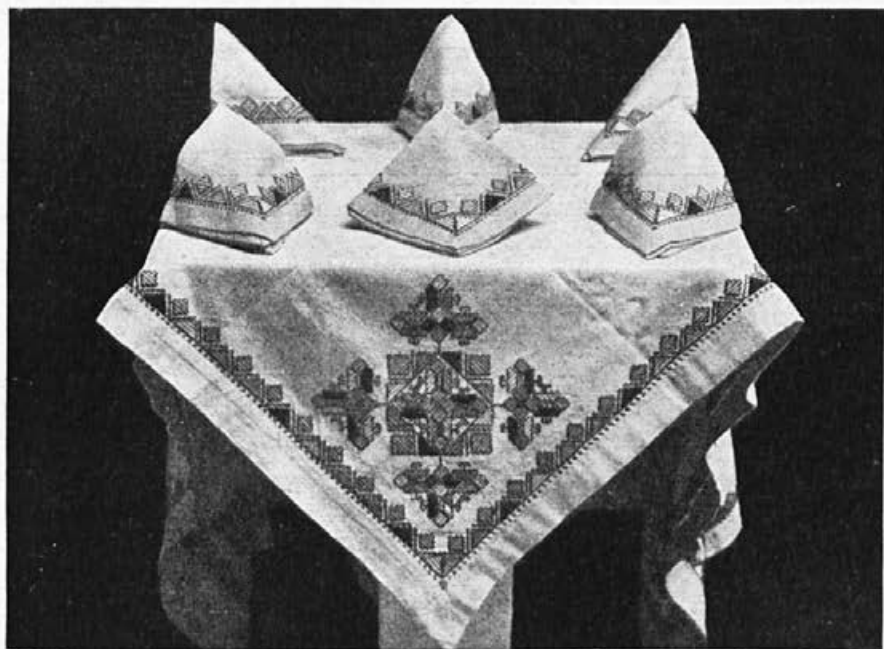
Enako je vezen vogal. Predloga za oboje, z označbo barv, se dobi v upravi »Našega roda«. Ako bi se katera odločila za ta vzorec, naj se obrne na upravo.

Po izvršenem vezenju, napravimo še rob. 3—4 nitke pod vezenjem potegnemo iz blaga 8 nitk. Rob pripognemo in izšijemo živ rob.

Prav lične so tudi rese izvedene na prav preprost način. Ko imamo izvlečenih kakih 8 nitk, izšijemo živ rob samo ob gorenjem robu (ob vezenini). Ostale nitke še izvlečemo in tako dobimo rese.

Kakor prt, obrobimo tudi prtičke.

VI. in And.

Doživljaj z morja

Med letošnjim križarenjem po Jadranskem morju me je s starši zanesla pot tudi v Lombardo. To je mali letoviški kraj na zelenem otoku Korčuli, kamor smo dospeli z motornim čolnom.

Prebivalstvo se peča z ribolovom in vinogradstvom. Kraj ima cerkev, sedež občine in obmejne urade. Omembe vredno je tam tudi lepo urejeno kopališče. Nasproti temu leži otok Lastovo, ki je že v italijanskih rokah.

Ker se nismo vrnili v mesto Korčulo, smo pod noč najeli v neki lumbarški gostilnici stanovanje. Trudna sva se z bratcem kmalu znašla v postelji in zaspala. Očka in mamica sta šla še malo na sprehod. Soparno je bilo že ves večer in oblačilo se je. Pripravljala se je menda nevihta, ki je nastopila sredi noči. Nenadoma sem se takrat prestrašen prebudil. Kaj bi se ne, ko se je tresla tresla hiša in je bučalo, kakor nikoli! Vrata in okenca so neprestano ropotala in streha je škripala, kakor bi nastajal sodni dan!

Ker sta stariša že bila zbudena in pri oknu, sem pogledal kaj je: Nebo je bilo oblačno, noč pa svetla, kakor bi bil dan. Silna burja »maestrale«, ji pravijo, je razsajala in zanašala v sobo debele kaplje dežja. Doli na morju, pa je raztogoteno poganjala valove ob obrežje. Razpenjeno morje je brizgalo vodene curke skoro do nas in udarjaje ob hiše povzročalo grozotno bobnenje. Vse to se je spremljano od bliska in groma, s škripanjem hiš, stopnjevalo v pošastno godbo. Gorje, kdor je bil tedaj na morju! Ubogi ribiči, ki so šli na ribolov!

K sreči je morje le redkokrat tako nenaklonjeno, da bi zahtevalo žrtve. Burja je menda proti jutru prenehala. Dan, ki je nastopil, je bil izredno lep. Nebo je bilo takrat brez oblaka in nebeško — modre barve, morje pa pomirjeno in skrivnostno — vabeče, kakor vedno!

Zužek Nande iz Lesc pri Bledu.

Naša muca

Naša muca Špela
mucka je imela
mucek Pobalinko
nič ni prida sinko.

Naša muca Špela
miši mu lovi,
mucek Pobalinko
pa se ji smeji.

Naša muca Špela
krega ga in kara,
mucek Pobalinko
nič za to ne mara.

Naša muca Špela
rada ga ima,
kadarkoli hoče
miškico mu da.

Ali Špela je umrla,
stricu zajca je požrla,
Striček puško je nabil
in je špelico ustrelil.

Mucka žalost je objela
smrt mu mamico je vzela.
Zdaj sta s svojim bratom sama,
ko igrata se krog hráma.

Vernik Edvard, Velika Nedelja.

Dragi „Naš rod“!

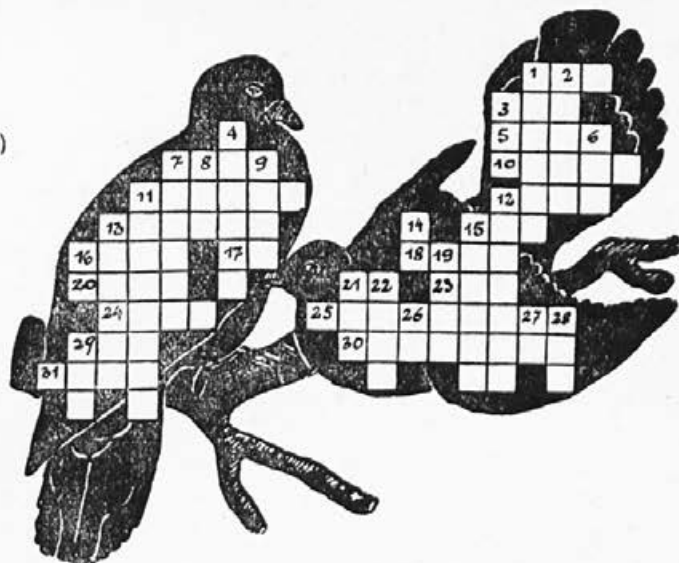
Ker mi kri po materi kliče, naj mislim na nesvobodne primorske brate, sem napisala teh par vrstic v spomin nanje, ker jih ne morem pozabiti.

Mene vse bolj veže Korotan. Moj pesnik pravi: »Tam kjer teče bistra Zila, se po dolinah krog razliva, kjer mi zibel tekla je, tega kraja jaz pozabim ne.« Zibel mi je tekla v dolini Zile, a prehranjala me je Koroška. Tu so bili lepi dnevi življenja. Čist gorski zrak sem vdihavala in se igrala s kamenji sestre Koroške. A, žal, ne dolgo, ker smo čez leto dni po »plebiscitu« odpotovali v mlado Jugoslavijo.

Na Koroškem je tekla zibel mojega pokojnega očeta. Vedno mislim in prepričana sem, da bo še naša in to me tolaži. V večjo tolažbo mi bo pa to, če bom videla, da kroži moje mišljenje med jugoslovensko mladino in obuja spomine na nesvobodno našo deželo. Naglič Justina v Ljubljani.

Križanka „Goloba“

(Lovro Zgone — Maribor)

Besede pomenijo: vodoravno: 1. del obraza, 3. jadranski otok, 5. naši sosedi, 7. gora v drav. banovini, 10. dom. žival, 11. riba, 12. ž. ime, 13. del telesa, 15. gibljaj, 16. riba, 17. kaz. zaimek, 18. briga, 20. mlevski izdelek, 21. dol. mera, 23. členica, 24. hrib, 25. ptiček, 29. soha, 30. evrop. država, 31. alpsko gorovje; — navpično: 1. jugoslov. mesto, 2. del glave, 3. m. ime, 4. čas. mera, 6. vrba, 7. obrtnik, 8. jadranski otok, 9. m. ime, 11. ptič, 12. urednik in pisatelj, 13. jugoslov. mesto, 14. del voza, 15. ptica, 16. dolž. mera, 19. sv. pisem. oseba, 21. otok v Jonskem morju, 22. ž. ime, 26. romanski spolnik, 27. medmet, 28. vpraš. zaimek, 29. gora v drav. banovini.

Mozaik

(Iv. Gabršček — Guštanj.)

Navpično od b do c in od d do e bereš dva narod. pregovora.

moš. ime
ropar
ples
kaj ima jadrnica?
luknja v deblu
drevo
nož-meč
nedelj. sprehod
merilo časa
urez v kožo
suha zemlja sredi vode
mesto
reka
dan v tednu
neprijetno plačilo

Za rešilce ugank so določene nagrade. Nagrade bodo: Aktovka, prtiček za ročno delo in mladinska knjiga

Izlet slovenskih Podmladkarjev Jadranske straže na Jadran

Letos v maju in juniju pohite mladi stražarji na naš Jadran. Vse je že v teku. Trodnevni izlet iz dravske banovine na Sušak in s parnikom na Rab bo stal 150 Din. Vožnja sama okroglo 100 Din, prenočišče in prehrana ostalo. Ze v teku šolskega leta smo cpozorili vse Podmladke, naj zbirajo v izletniški fond. Dohodki članarine, prireditvev, podpore K. O. J. S. in lastni prihranki naj omogočijo vsakemu Podmladku, da se vsaj z dvema članoma že letos udeleži izleta na morje. Ako bodo vsi cgranki pridno delali, bodo prihodnje leto blagajne že bolj polne, pa jih pojde še več in tako vsako leto. V teku svojega šolanja mora vsak Podmladkar in Podmladkarica vsaj enkrat na morje.

Iz mnogih šol prihajajo na sekcijo PJS v Ljubljani prošnje za podporo. Pomislite, dragi Podmladkarji, ako bi dala Oblastna odbora JS vsakemu izmed 600 Podmladkov podporo le za vožnjo 1 osebe, znese to 60.000 Din, ako pa bi plačala vsakemu Podmladku le eno celo izletnino, polnih 90.000 Din. Ker je Podmladkov vsak dan več, lahko računamo za podporo izdatek 100.000 Din. Tako velikih vsot žal še ne premoremo. Izpraznili bi ves socialni fond in še premalo bi bilo. Kaj pa dom? Kdaj bomo prišli potem do njega?

Razvidite, da je s podporo v taki obliki nemogoče. Sekcija se trudi, da oskrbi izletnikom čim cenejši izlet, proste vožnje po vlaku pa ne moremo doseči. V tem primeru bi lahko državna železnica ukinila vsak drug promet in vozila v maju in juniju le Podmladkarje na morje. Saj bi bili potem čez noč člani PJS vsi učenci in učenke, dijaki in dijakinje vseh šol v banovini, teh je okoli 190.000, v celi državi nad milijon.

V prvi polovici maja pohite na morje naše srednje in strokovne šole, v drugi polovici maja in v juniju meščanske in osnovne šole. Sekcija želi, da bi se tudi odrasli pridružili tem izletom. Ako se jih prijavi za 1 izlet 300, dobe na vlaku tretjinsko vožnjo; za odrasle bi bil izlet nekako za 50 Din dražji. Podmladkarji opozorite svoje starše, sorodnike in znance na lepo priliko!

Da bo sekciji omogočeno pravočasno oskrbeti in določiti izletniške vlake in ladje, prenočišča in prehrano, naj vsi Podmladki nujno javijo sekciji PJS pri banski upravi IV. v Ljubljani:

Število izletnikov Podmladka in odraslih, ločeno, vstopno postajo in eventualne želje.

Še je čas, zbirajte, da vas pojde čim več že letos na jugoslovenski Jadran, biser naše zemlje.

K l i š e j e

eno- ali večbarvne
za časopise / knjige /
razglednice itd. izdeluje

klišarna

Jugografika

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23